

Boendesegregation i Luleå kommun

Jessica Nyström
Fanny Sihvonen

Luleå tekniska universitet
C/D-opsats
Sociologi
Institutionen för Arbetsvetenskap
Avdelningen för Industriell Produktionsmiljö

Förord

Ett stort tack till alla myndigheter och informanter som gladeligt ställt upp med sitt kunnande, utan Er hade detta arbete inte haft möjligheter att utformas till en uppsats. Tack också till lektor Mats Jakobsson, vars handledning har varit en stor ledstjärna under arbetets gång. Slutligen tack till alla kurskamrater på ”Kontoret” och till tålmodiga familjer som under mörka stunder stått ut med tvivel och ångest inför arbetets forstskridande.

Er ständigt tacksamma

Fanny Sihvonen och Jessica Nyström

Sammanfattning

Boendesegregation är ett tillstånd på bostadsmarknaden som innebär att grupper av hushåll med olika egenskaper bor geografiskt åtskilda från varandra, vanligen i olika bostadsområden med olika fysisk och social status.

Syftet med uppsatsen är att undersöka om boendesegregation finns i Luleå samt ta reda på vad boendesegregation kan få för konsekvenser i en medelstor stad som Luleå. Studien har avgränsats till att omfatta de 17 bostadsområden som kopplas till tätorten i Luleå kommun.

Den empiriska analysen har delats upp i två dimensioner; indikatorer på boendesegregation har eftersökts, demografiskt, socioekonomiskt och etniskt. Vidare handlar den andra dimensionen om de diskurser som framkommit vid intervjuerna, det vill säga de begrepp och termer varigenom de olika bostadsområdena och dess befolkningar har beskrivits.

Ett tydligt mönster kan urskiljas i såväl intervjuer som det statistiska materialet. Sammantaget kan sägas att det finns bostadsområden som kan kännetecknas som lågstatusområden, både när det gäller det statistiska materialet och utifrån diskurserna. Likaså finns bostadsområden som kan betecknas som högstatusområden utifrån statistiska data och diskurser som framkom vid intervjuer med olika kategorier av professionella hos lokala myndigheter. .

Abstract

Residential segregation is a condition at the housing market, which means that groups of households with different qualities live geographically apart from each other. Usually they live in neighbourhoods with different physical and social status. The purpose of this essay is to find out what kind of consequences a residential segregation can show in a middle-sized town as Lulea. The study has increased to contain the 17 areas which are connected with Lulea closely populated area. The empirical analysis has been divided in to two dimensions, indications of residential segregation has been sought, demographic, socioeconomic and racial. Further the other dimension is about the discourses that have been appeared during the interviews. In what way the citizens and their residential area have been described. A pattern is showed that there are residential areas that are known as low and high status areas. And the statistical data seems to show the same pattern.

Innehåll

1. INLEDNING	1
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	2
2. TIDIGARE FORSKNING KRING BOENDESEGREGATION	3
2.1 CHICAGOSKOLAN	3
2.2 EXEMPLET HAMMARKULLEN	3
3. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	5
3.1 VI OCH DEM	5
3.2 KLASSMÅSSIGA NORMATIVA VÄRDERINGAR	5
3.3 DISKURS OCH DISKURSIVA FRAMSTÄLLNINGAR	5
3.4 STRUKTURELL DISKRIMINERING	6
4. TEORETISK REFERENS RAM	8
4.1 BOENDESEGREGATIONENS FÖRÄNDERLIGHET	8
4.2 SEGREGATION OCH HIERARKISERING	9
4.3 SEGREGATION OCH STIGMATISERING	11
4.3.1 FÖRSTA FÖRKLARINGSMODELLEN	11
4.3.2 ANDRA FÖRKLARINGSMODELLEN	12
4.3.3 TREDJE FÖRKLARINGSMODELLEN	12
4.3.4 SITUATIONEN I SKOLOR	13
4.3.5 ÅTGÄRDERNS STIGMATISERANDE EFFEKT	14
4.4 DE SEGREGERADE OCH DET SOCIALA NÄTVERKET	14
4.6 ANALYTISKA UTGÅNGSPUNKTER OCH EMPIRISKA INDIKATORER	17
5. METOD	19
5.1 DET GEOGRAFISKA OMRÅDET	19
5.2 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	19
5.3 INFORMANTERNA	20
5.4 INTERVJUerna	22
5.4.1 INTERVJUGUIDE	22
6. OFFENTLIG STATISTIK OM BOSTADSOMRÅDEN I LULEÅ	24
6.1 DEMOGRAFISKA SKILLNADER MELLAN BOSTADSOMRÅDEN I LULEÅ	24
6.1.1 MEDELÅLDER	24
6.1.2 HUSHÅLLSFORM	25
6.2 SOCIOEKONOMISKA SKILLNADER MELLAN BOSTADSOMRÅDEN I LULEÅ	26
6.2.1 MEDELINKOMST OCH ANDEL FÖRVÄRVSARBETANDE	26
6.2.2 BOENDEFORM	27
6.2.3 GENTRIFIERING	27
6.2.4 SKOLRESULTAT	28
6.3 ETNISKA SKILLNADER MELLAN BOSTADSOMRÅDEN I LULEÅ	30
6.3.1 ANDEL INVANDRARE	30

6.3.2 FÖRDELNING AV BOSTÄDER BLAND FLYKTINGAR	31
6.3.3 SKOLELEVER MED INVANDRARBAKGRUND	32
7 DISKURSER OM BOSTADSOMRÅDEN I LULEÅ	33
7.2 DISKURSER OM DET SOCIOEKONOMISKA	34
7.2.1 MATERIELLT VÄLSTÅND OCH SOCIALA PROBLEM	34
7.2.2 HÄLSOTILLSTÅND	35
7.2.4 TRYGGHET	40
7.3 DISKURSER OM DET ETNISKA	41
8. DEN SAMMANTAGNA BILDEN, EN RESULTATSAMMANFATTNING	44
9. DISKUSSION	46
9.1 DEMOGRAFI	46
9.1.1 MEDELÅLDER	46
9.1.2 HUSHÅLLSFORM	47
9.2 SOCIOEKONOMI	47
9.2.1 MEDELINKOMST, ANDEL FÖRVÄRVSARBETANDE OCH BOENDEFORM	47
9.2.2 SITUATIONEN I SKOLOR	48
9.2.3 TRYGGHET	49
9.3 ETNICITET	50
9.4 STRUKTURELL DISKRIMINERING	50
9.5 KONSEKVENSER AV BOENDESEGREGATION I EN MEDELSTOR STAD SOM LULEÅ	53
KÄLLFÖRTECKNING	55
LITTERATUR	55
INTERNET	56
ÖVRIGA KÄLLOR	56

1. Inledning

I takt med att fler bostäder byggs i Luleås stadskärna höjs röster i samhället, vilka uttrycker oro för att en boendesegregation kan uppstå som en följd av detta. Nya bostäder i centrum blir dyra medan bostäder i ytterområdena är billiga. I och med att bostäderna i centrum kräver god ekonomi blir följden den att det är ett särskilt urval av människor som flyttar in i de nybyggda bostäderna. Statliga utredningar och forskning, som exempelvis Storstadsutredningen (SOU 1 990:20) pekar på detta faktum i Sveriges storstäder. Områden i städernas ytterkanter är ofta slitna och har låg status medan innerstadsområden har hög status och är mer attraktiva att bosätta sig i. Men de har också höga boendekostnader och för människor utan såväl höga inkomster, som bra kontakter är dessa bostäder svåra att tillgå. Utmornordiska invandrare, unga människor och låginkomsttagare för att nämna några exempel, hamnar utanför samhället och förvisas till stadsdelar med låg status (Olsson Hort 1992).

Boendesegregation är ett tillstånd på bostadsmarknaden som innebär att grupper av hushåll med olika egenskaper bor geografiskt åtskilda från varandra, vanligen i olika bostadsområden med olika fysisk och social status (Olsson Hort 1992). Men boendesegregation kan även förekomma inom bostadsområden, i form av så kallad mikroseggregation. Sociala grupper bor åtskilda inom samma område men i olika boendeformer, vilka i sin tur får olika status (Internet 1, 2007 01 29 Botkyrka kommun). Boendesegregation kännetecknas av tre faktorer eller indikatorer. *Demografisk*, det vill säga åldersmässig och med avseende på hushållsform. *Socioekonomisk*, vilket innebär åtskillnader till följd av utbildning och inkomst. Slutligen innehåller begreppet en *etnisk* indikator (Ibid.). Under 1970-talet uppmärksammades framförallt den socioekonomiska boendesegregationen i miljonprogrammets bostadsområden. Under 1990-talet har den etniska boendesegregationen, det faktum att vissa bostadsområden nästan enbart befolkas av utornordiska invandrare och flyktingar, kommit att uppfattas som ett allt större socialt och politiskt problem. Vidare syftar begreppet boendesegregation såväl till det tillstånd var människor bor åtskilda från varandra, som till de processer som leder till detta tillstånd. Det kan även beteckna ganska små skillnader mellan olika befolkningsgruppers fördelning i samhället (Westin m.fl. 2002). De demografiska, socioekonomiska och etniska indikatorerna kan sägas spegla faktiska skillnader mellan bostadsområden och de människor som bor där. Till definitionen av boendesegregation tillkommer även uppfattningar om och förhållningssätt till bostadsområden och dess befolkningar, så kallade diskurser. Människor

boende i bostadsområden med låg status förknippas oftare med sociala problem, exempelvis drogproblem och kriminalitet jämfört med dem som bor i områden med högre status. Boendesegregation förknippas alltså i första hand med storstäder. De svenska utredningar som finns inom området behandlar främst storstäderna, Stockholm, Göteborg och Malmö. Men boendesegregation är inte längre bara ett storstadsfenomen. Det återfinns i städer av mindre storlek, som Uppsala och Landskrona (Internet 2, 2007 01 29 Vår bostad). Konsekvenserna av en boendesegregation torde bli mer påtaglig för de enskilda individerna i mindre- och medelstora städer än i storstäder, eftersom människorna lever närmare inpå varandra. Skillnader mellan människor borde på så sätt bli tydligare och svårare att blunda för. De bostadsområden vars befolkning har en stor andel ensamstående föräldrar, stor andel lågutbildade och låginkomsttagare samt stor andel flyktingar och invandrare med utomnordisk bakgrund, tillskrivs ofta egenskaper eller beskrivs som bostadsområden med hög kriminalitet och social problematik. Sådillvida kan nämnda indikatorer och diskurser stämma överens. Däremot finns det inte belägg för att vare sig kriminalitet eller sociala problem som missbruk och ohälsosamma vanor är vanligare förekommande i dessa bostadsområden.

Kulturgeografen Roger Andersson vid Uppsala universitet menade dock att Luleå, i och med expansionen av bostäder i stadskärnan riskerar få en liknande utveckling (SVT Nordnytt 2006 01 23). Under perioden 1965 till 1985 har de snabbast växande regionerna i Sverige varit Linköping, Umeå och Luleå. Någon systematiskt jämförande studie av segregationsutvecklingen i dessa städer har dock inte genomförts (Olsson Hort 1992).

Luleå kommun är med sina 72 751 invånare och 2110 kvadratkilometer Sveriges 25:e största kommun, vilket förpassar Luleå till skaran medelstora kommuner och städer. Luleå har en av landets största hamnar och en stor del av näringslivet kretsar kring stålindustrin. Ytterligare en stor arbetsgivare är universitetet, med cirka 11 000 studenter och teknikbyn Aurorum, med cirka 60 företag anslutna till universitetet.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka om boendesegregation finns i Luleå. För att uppfylla syftet avser uppsatsen att besvara följande frågor:

Finns det boendesegregation i Luleå?

Hur yttrar sig boendesegregation?

2. Tidigare forskning kring boendesegregation

2.1 Chicagokolan

Chicagokolan utgick ifrån att människor och olika sociala grupper är placerade i en hierarkisk ordning i samhället. Vid Chicagokolan betonades vikten av individernas ekonomiska resurser för att förklara de processer som leder fram till boendesegregation och människornas placering i samhällshierarkin. Anhängare av Chicagokolan ser det som en självklarhet att alla människor eftersträvar att leva och verka i sådana områden, som anses ha hög status och således också den bästa placeringen i den samhälleliga hierarkin. Rangordningen mellan de olika bostadsområdena ger sig själv, de rika människorna i de områden som har högst status och längst ner i hierarkin fattiga hushåll som finns i områden med låg status. Företrädare för den tidiga Chicagokolan studerade den sociala ordningens problem i det svarta ghetto som omger Chicagos universitet. Med statistiska mått mättes graden av segregation mellan befolkningsgrupper fördelat efter variabler som ålder, hushållsstorlek, social klass, inkomst och etnisk tillhörighet (Olsson Hort 1992).

Enligt Chicagokolan präglades vardagliga relationer av anonymitet, opersonlighet, hänsynslöshet och brutalitet och det mänskliga samhället präglades av de svagares anpassning till de starka. Olika sociala grupper av människor menade Chicagokolan konkurrerar med varandra om det gemensamma utrymmet. Segregationen var enligt sociologerna i Chicagokolan en förutsättning för att ett fungerande lokalsamhälle skulle kunna uppstå i den nya storstadsmiljön. I storstadsmiljöer är detta en möjlighet för en social grupp att överleva i konkurrensen med andra. Utspridd i mängden tenderar gruppen att upplösas. Bland fattiga svarta, boende i ett fattigt område uppkom en social isolering från det övriga samhället. Genom interaktion och social inlärning fick förhärskande normer i samhället ge vika för de normer som rådde i bostadsområdet. Bland den invandrade befolkningen i Tyskland visar forskning däremot att fattiga bostadsområden förvisso ökar fattigdomen för de boende. Men slutsatsen förutsätter att de fattigas nätverk är mindre än andra individers, vilket kan gälla andra arbetslösa, men kanske i ännu större utsträckning barn och ungdomar, vilka till följd av lokalisering av daghem och skolor ofta tillbringar hela dagen i bostadsområdet (Ibid.).

2.2 Exemplet Hammarkullen

De mönster som den refererade forskningen lyfter fram förekommer också i Sverige i exempelvis Ove Sernhedes studie Hammarkullen. Studien handlar om förortsungdomar och

hur hip-hop kulturen är ett uttrycksmedel för det utanförskap ungdomarna i det invandrantäta och segregerade Hammarkullen upplever. Hammarkullens status är låg i jämförelse med andra bostadsområden och förorter. Sernhede finner paralleller med dessa ungdomars situation och invandrarungdomar i andra förorter runt om i Västeuropa och USA, hur utanförskapet blir till norm för dem. I en värld med ”vi och dem” - relationer är invånarna i Hammarkullen ”dem”, men i jämförelse med det övriga samhället blir ungdomarna själva ”vi” och samhället ”dem”. Ungdomarnas utanförskap leder till stärkt grupptillhörighet och samhörighet sinsemellan, trots att Hammarkullen består av människor med många olika nationaliteter. I samhället finns en bild av att splittring, brottslighet och kvinnoförtryck är rådande i Hammarkullen. Sernhede visar att det bakom alla diskurser inte finns några egentliga skillnader gentemot det övriga samhället, det är samma mänskliga strukturer som avspeglar sig i hela samhället (Sernhede 2002).

3. Teoretiska utgångspunkter; några viktiga begrepp

3.1 Vi och dem

Inom socialpsykologin diskuteras stereotypisering och fördomsbildning. Vi människor sägs ha ett behov av att hävda olikheter mellan varandra, skapa kategorier av ”vi och dem”. Genom att beskriva och lyfta fram negativa egenskaper hos andra människor, såväl grupper som enskilda individer och sedan definiera dessa som våra egna motsatser, kommer vi själva indirekt att framstå som något positivt och ”normalt”. Detta innebär inte att de egenskaper vi tillskriver och lyfter fram hos andra inte också finns hos oss själva (Angelöw, Jonsson 2002).

3.2 Klassmässiga normativa värderingar

Sociologen Pierre Bourdieu menar att de övre samhällsklassernas normer och värderingar är rådande i samhället. Dessa har makten att definiera vad som räknas som rätt och fel, normalt eller avvikande. Vidare talar Bourdieu om ett ”kapital” av kulturell, ekonomisk och social kompetens som alla människor mer eller mindre besitter. De som har vad som anses vara högt kapital av alla dessa tre former har högt symboliskt kapital, det vill säga något som ses som tecken på framgång och lycka och anses vara eftersträvansvärt (Callewaert 1999). Detta gäller alla aspekter av tillvaron, från det offentliga till det privata och avser såväl beteenden som exempelvis familjebildning, yrkesval, fritidsaktiviteter, matvanor, klädsel och heminredning. Desto mer symboliskt kapital en människa eller grupp av människor besitter desto större makt har de. Eftersom människor ur högre samhällsklasser är normbildande kommer det kapital dessa besitter vara normbildande och det som anses eftersträvansvärt (Broady 1998).

3.3 Diskurs och diskursiva framställningar

Med diskurs avses den helhet av sammanhängande uttryck, utsagor och begrepp som förmedlas exempelvis i ett samtal. Genom diskursen uttrycks människans förhållande till verkligheten, genom de attityder och värderingar som förmedlas. Diskursen styr människans verklighetsuppfattning, varför det finns många olika diskurser beroende på sammanhang. Innebörden av det vi människor säger och tänker styrs alltså av det sammanhang vi befinner oss i. Genom att undersöka hur personer yttrar sig, vad som sägs och inte sägs i olika sammanhang om de objekt som undersöks, framkommer föreställningar, värderingar och

idéer som finns bland informanterna. Språkliga utsagor är alltid beroende av det sammanhang de utspelas i och detta medverkar till att konstruera den sociala verkligheten. I talet framkommer maktförhållanden och medvetande. Diskursen ligger i sin tur till grund för människors förhållningssätt och handlingar exempelvis i form av åtgärder i ett bostadsområde (Öhlund 1997).

Språkbruket spelar en stor roll för upprätthållandet av ett bostadsområdes status. Sättet att tala om och diskursivt representera orsaker till de utsatta områdenas problem har långsiktiga konsekvenser för de berörda invånarnas självuppfattning. Detta reproducerar och förvärrar, givet rådande maktförhållanden och områdenas utsatthet (Ibid.).

Den svenska boendesegregationens diskurs handlar inte bara om människor, utan också om att bostadsområden görs till objekt och stigmatiseras. Stigmatiserande representationer överförs via massmedia, men även från mun till mun i form av enskilda människors vardagsdiskurser. Generaliserande begrepp som miljonprogram – invandrare - och problemområden döljer en mångfald av verkligheter som ständigt utspelas i såväl det synliga som det osynliga bostadsområdet. Inifrån speglar olika bilder av bostadsområden dess invånares mångfald av erfarenheter medan bilder skapade utifrån oftast utgör föreställda verkligheter (Molina 2001).

Den distinktion som görs idag då det talas om etnisk segregation går vanligen mellan svenskfödda och invandrare i allmänhet. Det är dock av största vikt att använda begreppet invandrare med försiktighet, på grund av tendensen att behandla alla invandrare oavsett ursprung som en och samma kategori, med sitt eget särskilda behov. Det finns risk att människorna tillskrivs egenskaper, problem och så vidare som de inte besitter. Även Sara Jonsdotter diskuterar problemen med att tala om ”invandrare” som en homogen grupp. Hon påpekar att det finns skillnader mellan den offentliga diskursen och lokala praktiken. Det talas i allmänhet om segregation och isolering bland invandrare som om det bara handlade om problem som dessutom är jämnt fördelade inom alla invandrargrupper. I själva verket slår isolering och marginalisering som hårdast inom speciella grupper (Boverket 2004).

3.4 Strukturell diskriminering

Strukturell diskriminering innebär att vissa människor eller grupper av människor diskrimineras i samhället, inte på grund av rasism utan på grund av något som är inbyggt i

systemet och i de flesta människors tankemönster. Det handlar alltså inte om diskriminering som riktar sig mot enskilda individer utan mot hela grupper eller områden. Men samtidigt är det inte diskriminering förrän den får effekter och i förlängningen är det ändå individen som drabbas högst personligen (Boverket 2005).

Masoud Kamali, professor i socialt arbete menar att storstadssatsningen (se Boverket 2005) och andra projekt är välmenande, men att de snarare har cementerat skillnaderna mellan grupper än lett till förbättringar och integration. Benägenheten att se de boende i områden med låg status som de andra, dem som skiljer sig från normen innebär att de inte behandlas som lika värdiga medborgare med lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter oavsett bostadsområde eller bakgrund. Detta segregerar människor ytterligare (Ibid.).

4. Teoretisk referensram

4.1 Boendesegregationens föränderlighet

Boendesegregation är ett tillstånd som förekommer i olika skepnader vid olika tidpunkter. Det fungerar som en kombination av geografisk plats och tidsepok och är ett materiellt, socialt och historiskt faktum. Segregationen består, men föremålen för densamma varierar. Diskrimineringen av svarta, judar, kvinnor, spetälska, tjänstefolk och åldringar är exempel på detta (Olsson, Hort 1992).

I takt med att tiderna förändras har segregationsbegreppet ändrat innebörd. När den absoluta fattigdomen inte längre är ett faktum i Sverige fungerar begreppet som markör för sociala problem. Den svenska välfärdspolitiken har medfört att hälso- och sjukvården, omsorgen, utbildningen och boendestandarden har blivit betydligt bättre än den någonsin varit historiskt sett, men också internationellt sett, även för de sämst bemedlade. Välfärdssamhället har präglats av integrationssträvanden alltsedan arbetarklassen trädde in i samhället. Därför har begreppet boendesegregation inte samma innebörd som det exempelvis hade vid början av 1900-talet. Det moderna fattigdomsbegreppet handlar till stor del om vilken struktur och inriktning välfärdsstaten skall välja. Problemen med boendesegregationen ligger i vår tid bland annat i bostadssubventionerna och fördelningspolitiken, en ojämn fördelning av resurser på marknaden och av de ekonomiska tillgångarna, vilka kommer att fungera som segregationsskapare (Ibid.).

Bland stadsplanerare har det förts en debatt om boendesegregationens för- och nackdelar. Det finns de som menar att en viss segregation är bra, eftersom social integration och sammanhållning lättast uppnås där sociala skillnader mellan de boende är små. De har då hävdats att blandandet av olika sociala grupper av människor inte leder till fungerande bostadsområden. Sedan början av 1950-talet har principen varit att fysisk närhet mellan de boende samt inom sociala grupper är nödvändig, dock inte i själv tillräcklig för sammanhållningen i bostadsområden. Idag betonas blandningen av sociala grupper och en allsidig hushållssammansättning i högre grad som mål vid planeringen av bostadsområden. Geografisk åtskillnad och social utestängning av vissa grupper kan påverka den uppväxande generationens syn på samhälle och verklighet och bör därför motverkas enligt nutida stadsplanerare (Boverket 2004).

4.2 Segregation och hierarkisering

Förutom att människor bor åtskilda demografiskt, med olika socioekonomisk hemvist och beroende på etnisk tillhörighet tillkommer också ett betydande inslag av hierarkisering och diskriminering. Boendesegregationen upprättar och bekräftar en hierarkisk skillnad mellan minst två grupper av människor. Segregation innebär således över- och underläge, såväl moraliskt som materiellt. Segregationen kategoriserar människor som normala och avvikande, etablerade och utanförstående, upphöjda och stigmatiserade. Den gäller i grund och botten makt och relationer mellan människor och mellan grupper av människor (Olsson Hort 1992).

4.2.1 Gentrifiering

I rangordningen mellan de olika bostadsområdena, har människorna som bor i de områden som har lägst status den lägsta rangen (Ibid.). Exempelen på dessa områden är många, fenomenet är inte heller beständigt. Gamla stan och Söder i Stockholm, för att nämna några är bostadsområden som med tiden har fått bättre rykten än de hade tidigare. När människor med mer ekonomiska resurser flyttar in i ett ofta nedslitet arbetarklassområde och renoverar upp det, kommer områdets status att stiga. Som en följd av detta stiger bostadspriserna och den befolkning som bott där har ofta inte möjlighet att bo kvar. De människor som flyttar in kommer att- och har möjlighet att ställa högre krav på service och tillgång till varor och tjänster. De har en annan livsstil med helt andra förväntningar på sitt boende. Detta i sin tur leder till att betydelsefulla delar av staden omformas och får ett nytt innehåll. Fenomenet kallas ”gentrifiering”. Uttrycket härrör från Storbritanniens medelklass (gentry), men fenomenet återfinns, som nämns i början av stycket, även i Sverige (Andersson, Borgegård, Fransson 2001).

4.2.2 Hög- och lågstatusområden

Bostadsområden som har hög status och därmed anses vara attraktiva är oftast de som har vackra byggnader och erbjuder jämlika levnadsvillkor. Det är viktigt att området inte har dåligt rykte. Det som gör att ett bostadsområde ska kunna räknas som attraktivt är att det är rent, snyggt och helt samt att befolkningen kan känna sig säker och trygg i området. Bra skolor och dagis, tillgång till affärer och service, samt att fastighetsägare- och skötare, myndigheter och beslutsfattare respekterar de boende, är också viktigt (Ibid.).

Bostadsområden som har låg status är ofta perifera och ensidiga. Den yttre boendemiljön, som grönområden och kulturen bland de boende anses vara dålig. Områdena är oftast i sämre kondition med fler tomma lägenheter än andra bostadsområden och har sämre service. Detta leder i sin tur till att området uppfattas som mindre attraktivt och får dåligt rykte (SOU 1 990:20). De bostadsområden som har låg status och anses vara minst attraktiva kan fungera som genomfartsområden för nya bostadskonsumenter. Storstadens ungdomar, inflyttare från landsorten och flyktingar samt utomnordiska invandrare är i första hand förvisade till områden med låg status där bostadsutbudet är störst och boendekostnaderna är som lägst. Sådana områden tenderar att istället för ett naturligt åldrande av befolkningen få en alltmera markant dominans av hushåll med svaga resurser. Den typen av utveckling förekommer i många fall av de allmännyttiga bostadsföretagens hyreshusområden i förorterna. Unga människor kan antas få högre inkomster och större möjlighet att flytta med stigande ålder. På så sätt blir boendesegregationen demografisk (Olsson Hort 1992).

De negativa konsekvenserna av segregationen beskrivs oftast i relation till de bostadsområden som på grund av segregationen kommit i blickfånget. Dessa områden hamnar lätt i en negativ spiral vilken gradvis låter området förfalla, som genom en självuppfyllande profetia. Detta innebär att det normgivande samhället utgår från uppfattningar om bostadsområden med låg status vid bemötandet av befolkningen i dem. Om uppfattningen exempelvis är att alla människor har låg moral och är bärare av sociala problem kommer dessa människor att behandlas på ett sätt som gör att de ofta blir avvisande och den negativa spiralen på så sätt förstärks, vilket leder till problem för de boende:

- En viss kultur utvecklas som anses vara annorlunda än den i samhället i övrigt, vilket kan leda till problem i form av normer och beteenden, som avviker från det normbildande samhället. Detta kan också leda till begränsade kontakter med samhället i övrigt, exempelvis myndigheter, befolkning från andra stadsdelar eller svårigheter att komma in på arbetsmarknaden.
- Bostadsområdets dåliga rykte påverkar de boende, exempelvis genom dåligt självförtroende och hur de betraktas av utomstående, mot bakgrund av de inte så positiva föreställningarna och förutfattade meningarna som finns om området. Bostadsområden med låg status och dess invånare kommer att stigmatiseras.

- Stigmatiseringen säger dock ingenting om hur de som bor i dessa områden trivs eller inte (Boverket 2004).

4.3 Segregation och stigmatisering

Nihad Bunar (2001) har identifierat tre uppsättningar förklaringar till varför bostadsområden och dess invånare stigmatiseras och segregeras. Segregationen och stigmatiseringen är, enligt Bunar, någonting som aktivt skapas och inte bara identifieras som en restprodukt av exempelvis invandrarers koncentration i ett område, arbetslöshet eller medias rapportering. Stigmatisering och segregering måste förstås genom grundläggande socioekonomiska villkor, såsom relationer och maktordning.

4.3.1 Första förklaringsmodellen

Den första förklaringen har varit den dominerande. Den fokuserar på sambandet mellan situationen på arbetsmarknaden och invandringen. Enligt denna förklaringsmodell beror stigmatisering av bostadsområden och segregation på den ekonomiska lågkonjunkturen och de stora skarorna flyktingar som anlände till Sverige mot slutet av 1980-talet och början av 1990-talet. Lågkonjunkturen omöjliggjorde de nyanlända invandrarnas integration på arbetsmarknaden, vilket medförde att dessa människor hamnade i ekonomisk fattigdom och på så vis kom att koncentreras till de minst attraktiva bostadsområdena. Svensk forskning om bostadsområdets betydelse har visat på att det sociala nätverket i bostadsområdet endast har en mindre betydelse för den sociala förankringen. Det är arbetet som är viktigt. För många invandrare, och särskilt dem som anlant till Sverige under senare år, är förutsättningar för ett vidgat socialt nätverk som uppnås genom arbete och även genom kontakter med svenskar begränsat (Ibid.).

Missmatch-hypotesen (Andersson, Borgegård, Fransson 2001) baseras på förhållandet att högutbildad och specialutbildad arbetskraft efterfrågas i städernas centrala delar medan en ökande del av de bosatta i de mindre attraktiva områdena har för låg, eller oanvändbar utbildning. Utebliven eller låg inkomst leder sedan till att dessa grupper blir låsta till vissa bostadsområden. Omgivningen och strukturella faktorer är avgörande för deras möjligheter till framtida arbete. Om individens aktiviteter endast begränsas till bostadsområdet eller att det sociala nätverket är begränsat till det samma löper individen större risk att utsättas för de konsekvenser som följer av segregationen.

4.3.2 Andra förklaringsmodellen

Den andra förklaringsmodellen pekar på det faktum att de stigmatiserade områdenas invånare ofta till stor del är invandrare. Arbetsmarknadens struktur och behov av viss arbetskraft kan inte bara vara orsaken till stigmatiseringens och segregationens uppkomst och upprätthållande. Den menar att det också förekommer diskriminering på arbetsmarknaden av de arbetssökande på grund av etniskt ursprung. Kännetecknande är kopplingen mellan ekonomiska och etniska (diskriminerande) faktorer. För att invandrare skall ta sig in på arbetsmarknaden efterfrågas statliga lån och ingripanden (Bunar 2001).

Trots den ekonomiska högkonjunkturen mot slutet av 1900-talet och början av 2000-talet har dock människor med utländsk etnisk bakgrund haft svårt att ta sig in på den svenska arbetsmarknaden. Lagstiftning inom området och integrationspolitiska åtgärder har inte heller lyckats motverka diskrimineringen och stigmatiseringen av bostadsområden och de människor som bor där (Ibid.).

Boendesegregation kan få betydande negativa konsekvenser, när det gäller till exempel möjligheterna för utrikes födda att lära sig svenska. Det i sin tur kan försämra möjligheterna att konkurrera på arbetsmarknaden. I förlängningen betyder det att det blir svårare att delta i samhällslivet på lika villkor (Ibid.)

Eftersom det antas att skolorna speglar de förhållanden som finns inom dess upptagningsområde, har även de skolor som finns i segregerade områden kommit att få lägre status. Den minskade attraktionen har sedan kommit att övergå i stigmatisering av skolan (Bunar 2001).

4.3.3 Tredje förklaringsmodellen

Den tredje förklaringsmodellen betraktar invandrares koncentration till ett område eller i en skola som orsaken till segregationen och stigmatiseringen. Utflyttningen av socialt ”starka” och etniskt svenska familjer som har ägt rum i många invandrartäta områden har ökat koncentrationen av invandrare i dessa områden. Om fler svenskar skulle stanna kvar eller flytta till dessa områden, skulle segregationen motverkas (Ibid.). I amerikansk litteratur kallas fenomenet ”the white flight” (Lappalainen 2005).

4.3.4 Situationen i skolor

Bråk mellan enskilda elever och mellan grupper av elever i stigmatiserade områden sätts ofta i relation till kulturella skillnader, konflikter mellan etniciteter och invandrarskapet. Dessa får oproportionerligt stor betydelse vid stigmatiseringen av området och skolan. Orsakerna sägs inte sällan vara problem hos de invandrade att anpassa sig till den svenska kulturen. Detsamma gäller problem med att anpassa undervisningen till kulturella skillnader. Denna orsakskedja bygger enligt Bunar, på olika stora tillgång till maktmedel bland de olika sociala och etniska grupperna samt bristande tillit dem emellan. Effekten av dessa processer är en fördjupad klyfta mellan ”vi” och ”dem”, vilket också upprätthåller stigmatiseringen och segregationen. Till slut cementeras den sociala och kulturella reproduktionsprocessen (Ibid.).

Bostadsområdet Rosengård i Malmö är ett exempel på vad som anses vara en ”kulturfattig” miljö. De människor som av någon annan anledning inte faller inom ramen för den ”normala” samhällsmedborgaren förvisas till dessa områden, de ”resurssvaga”, exempelvis invandrare och psykiskt sjuka. Samtidigt reserveras de bästa bostadsområdena och den bästa servicen till mer välbeställda grupper i samhället, framförallt svenska höginkomsttagare (Olsson Hort 1992).

Boendesegregationens negativa effekter kan återfinnas också i medelstora städer, men barnens socialisationsprocess påverkas inte lika mycket som i storstäderna. För att en skola skall höja sin status förekommer det i storstäderna att skolor profilerar sig som invandrarfattiga. Andra skolor hanterar ett dussintal språk och minskande antal elever från svenskspråkiga familjer (Andersson 2001). Barnens omgivning och bostad är starkt styrd av föräldrarnas ekonomiska resurser. Med boendemiljön följer också vilket grannskap och närområde barnet vistas i, samt vilken skolmiljö som erbjuds. Barn i resurssvaga familjer har svårare att leva ett socialt liv som kan matcha kamraternas. De har inte ofta en egen ekonomisk buffert och äger färre saker. Familjen är ofta trångbodd och barnen saknar ett eget rum (Socialstyrelsen 2006).

Enligt skolverket har skolbarn med utländsk bakgrund sämre totalt betygsgenomsnitt än ungdomar med svenskfödda föräldrar. Sämst resultat har de ungdomar som kommit till Sverige under skolåldern, något bättre resultat har de ungdomar som kommit till Sverige i förskoleåldern eller tidigare. Bland de elever som är födda i landet var det ingen större skillnad i skolresultat i jämförelse med elever vars föräldrar är svenskfödda. Den viktigaste

förklaringen till elevernas skolprestationer framhåller socialstyrelsen, är dock inte det utländska ursprunget, utan elevernas socioekonomiska bakgrund. Föräldrarna har lägre utbildning, lägre inkomster och mindre kontakt med arbetsmarknaden än familjer med svenskfödda föräldrar. En trolig bakomliggande förklaring till varför just föräldrar med utländskt ursprung oftare är arbetslösa och har lägre inkomster och bor i områden där skolorna erbjuder sämre förutsättningar till lärande är strukturell diskriminering. (Socialstyrelsen 2006). De skadliga effekterna av etnisk boendesegregation hör till de mest uppmärksammade.

4.3.5 Åtgärders stigmatiserande effekt

Stigmatiserade bostadsområden brottas med det faktum att även gränsöverskridande och positiv uppmärksamhet tenderar att förstärka just stigmatiseringen. Exempelvis uppmärksammas oftast positiva nyheter från dessa områden som en kontrast mot det ”negativa” som detta område annars förknippas med. Effekten blir då att fokus alltså hamnar på det negativa grundproblemet. Nyheterna är inte positiva för nyheternas skull, de är positiva därför att de kommer från det stigmatiserade området. Alla händelser av positiv karaktär i ett stigmatiserat område upplevs som åtgärder och enskilda händelser, inte naturliga skeenden, som i andra bostadsområden (Bunar 2001).

4.4 De segregerade och det sociala nätverket

Även om boendesegregation yttrar sig demografiskt, socioekonomiskt och etniskt är det inte helt sanningsenligt att ett bostadsområde är segregerat om det har ensidig sammansättning av hushåll – förtidspensionärer, socialbidragstagare eller invandrare. En segregerad stad är sammansatt av relativt homogena bostadsområden, medan en ickesegregerad stad har en relativt sett heterogen sammansättning av befolkningen (Olsson Hort 1992).

Ett socialisationsorienterat tänkande kan kompletteras med nätverksteori. Ett skäl till att människor med socialt svaga positioner kan missgynnas av att vara omgivet av andra i samma situation, kan vara det sociala nätverket. Det sociala nätverket utgör en viktig resurs för att konkurrera exempelvis på bostadsmarknaden och det bestämmer en stor del av varje individs konkurrenskraft. Det sociala kapitalet är med detta perspektiv inte bundet till den enskilda individen utan till hela bekantskapskretsen om denna är begränsad till det segregerade bostadsområdet. Individens svaga nätverk som makt- och resursmässigt är

marginaliserade kan ha negativa effekter på individens möjligheter i samhället, exempelvis boendemässigt (Andersson 2001).

Stigmatiseringen kan också förklara det faktum att människor blir behandlade utifrån vilket bostadsområde de bor i eller kommer från, begreppet stigmatisering används oftast vid förklaringen av hur omgivningen behandlar en enskild individ. Men särskilt i etniska och rasmässiga sammanhang är det vanligt att betona hur föreställningen av kategorier, exempelvis svarta eller invandrare smittar av sig på alla de individer som anses rymma inom dessa kategorier. Föreställningen om stigmatisering utsträcks till geografiska kategorier, till exempel att personer som kommer från, eller lever på en bestämd plats skulle ha vissa bestämda egenskaper. Sådana kategoriseringar kan sammanfatta ganska stora områden, som landsbygden vilken omfattar större delen av Sverige, eller enskilda stadsdelar, som Rosengård, Hammarkullen eller Fittja. Platser som förknippas med människor med makt och inflytande etiketteras också och laddas med betydelse, exempelvis Östermalm och Djursholm. Detta påvisar föränderligheten i boendesegregationen, eftersom exempelvis Östermalm inte alltid har haft samma höga status. Vem som bestämmer ett bostadsområdes rykte är relevant, eftersom vår närmiljö påverkar de positioner vi har på arbetsmarknaden och på andra områden där vi människor tävlar om positioner (Ibid.).

4.5 Segregation och sociala problem

Att tala om något som ett samhällsproblem är att yttra sig ett om ett förhållande, men också att uttrycka en värderande bedömning eller en prognos om detta. Sociala problem är aldrig en persons problem. De är till sin natur och sitt framträdande kollektiva. Det innebär att det finns grupper som är bärare av eller uppfattar något som ett problem. Det kan antingen gälla deras egna förhållanden eller någon annan grups egenskaper som exempelvis ”missbruksproblem” (Meeuwisse, Swärd 2002). Uppfattningen om vad som är sociala problem är liksom i fråga om boendesegregationen tidsbunden. Begrepp som lösdriveri och osedlighet är inte längre aktuella. Dessa företeelser anses inte längre vara sociala problem och det är inte längre troligt att människor vet vad orden avser. Med anledning av detta är det troligt att begreppet sociala problem kommer att ha en annan innebörd i framtiden. Det som dock består är att befolkningen i bostadsområden med låg status förknippas med sociala problem (Socialstyrelsen 2006).

Att kalla något för sociala problem kan vara ett sätt att flytta fokus från vad som egentligen är konflikter till något som är lättare att ta till sig. Men det kan också vara ett sätt att uttrycka ett maktanspråk eller ett anspråk på rätten att tala om och göra definitioner, att utmärka ett område (Meeuwisse, Swärd 2002).

Sociala problem betecknar ett brett spektrum av samhälleliga företeelser. Till exempel alkohol- och narkotikamissbruk, prostitution, kriminalitet, hemlöshet, fattigdom, arbetslöshet, utsatthet för våld, våld inom familjen och rasism. Ibland kallas termen också för samhällsproblem. Dessa termer definierar missförhållanden i samhället med utgångspunkt i dess ekonomiska och politiska struktur, varför dessa inte kan lösas med åtgärder riktade mot enskilda personer. Termerna sociala problem och samhällsproblem används ofta synonymt. I media och den allmänna debatten används uttrycket sociala problem som ett självklart begrepp. Att alkohol- och missbruk, hemlöshet och prostitution är sociala problem tas för givet. Men också grupper som ensamstående mödrar betraktas som problemgrupper. Ensamstående mödrar har visserligen en utsatt position i samhället eftersom många är fattiga, detta faktum innebär i sig inte att mödrarna eller deras barn är ett problem för samhället. Mödrarnas stigmatisering liknas av forskare med moralisk panik (Meeuwisse, Swärd 2002). Sociala problem kan också betecknas som det sociala systemets misslyckanden och missförhållanden. Dessa problem sätts dock ofta i samband med avvikande beteende. Med avvikande beteende avses beteenden som bryter mot eller kommer i konflikt med kulturella värderingar och normer som definierar vad som är önskvärt, bra, normalt, acceptabelt och viktigt (Socialstyrelsen 2006). De sträcker sig från makronivå till mikronivå. Utifrån ett strukturellt synsätt beror dessa problem på en ojämlikt fördelad välfärd (Socialstyrelsen 2006). Social utestängning är ännu ett begrepp som används i segregationsdiskussionen. Detta innebär utestängning av människor eller grupper av människor från olika delar av samhället. Denna utestängning sker genom en process där människor som anses vara bärare av sociala problem gradvis utesluts genom att ett socialt problem leder till flera andra efterföljande problem. Social utestängning kan alltså ses som konsekvensen av flera sociala problem. Begreppet definieras oftast i termer av bristande ekonomiska och materiella resurser och syftar också till ickedeltagande i samhället (Socialstyrelsen 2006).

4.6 Analytiska utgångspunkter och empiriska indikatorer

Mot bakgrund av tidigare forskning och de teoretiska perspektiv som presenterats utgår denna studie från två analytiska utgångspunkter. Den första är socioekonomisk och demografisk där bostadsområdenas karaktär med avseende på ålder, hushållsformer, inkomster etcetera, utgör indikatorer på segregation och består av statistiska uppgifter om respektive bostadsområde (se tablå 1).

Demografi:	Socioekonomi:	Etnicitet
medelålder hushållsformer (exempelvis ensamstående föräldrar)	medelinkomst utbildningsnivå sysselsättning, boendeformer skolresultat tandhälsa	invandrare med utomnordisk bakgrund flyktingar

Ett lågstatusområde är bostadsområde vars befolkning har lägre medelålder jämfört med genomsnittet i stadsregionen, fler ensamstående föräldrar, lägre medelinkomst och utbildningsnivå samt fler arbetslösa än genomsnittet i stadsregionen. Vidare bor befolkningen i ett lågstatusområde huvudsakligen i hyresrätter, skolbarnen har lägre skolresultat och tandhälsan är sämre än genomsnittet i stadsregionen. Lågstatusområden har större andel invandrare med utomnordisk bakgrund och flyktingar än genomsnittet i stadsregionen. Ett högstatusområde är ett bostadsområde vars befolkning har högre medelålder än genomsnittet i stadsregionen, färre ensamstående föräldrar, högre medelinkomst, högre utbildningsnivå och fler sysselsatta i förvärvsarbete. Befolkningen i högstatusområden äger huvudsakligen sin bostad, antingen i form av villa eller av bostadsrättslägenhet. Tandhälsan är bättre och skolbarnen har bättre skolresultat än genomsnittet i stadsregionen. Slutligen bor färre invandrare med utomnordisk bakgrund samt flyktingar i högstatusområden. Den andra utgångspunkten anknyter till diskursen, dvs. hur de olika bostadsområdena beskrivs och tillskrivs olika egenskaper av myndigheter, media och av kommuninvånare som inte bor i området. I denna studie är det diskursen som olika lokala myndigheter omfattas av med avseende på olika bostadsområden som är intressant. I tablå 2 nedan framgår vilka teman som analyserats och som motsvarar beståndsdelar i diskursen.

Tablå 2. Segregationsindikatorer diskurs (intervjuer)		
Demografi:	Socioekonomi:	Etnicitet
<ul style="list-style-type: none"> - ålder - hushållsformer - social bakgrund 	<ul style="list-style-type: none"> - social problematik, missbruk psykiska sjukdomar - befolkningens resurser - utbildningsnivå - kvalité på skolundervisning - arbetslöshet - åtgärdsinriktat arbete - brottslighet, otrygghet, risk att bli utsatt för brott - materiell standard - miljö och bebyggelse - bostadsområdet beskrivs i positiva alternativt negativa termer 	<ul style="list-style-type: none"> - språksvårigheter - isolering - främlingskap

Det är inte osannolikt att den demografiska beskrivningen av områden med låg status omfattar en hög andel ensamstående föräldrar. Socioekonomiskt beskrivs dessa områden som bärare av social problematik, såsom missbruk och människor med psykiska problem. Arbetslöshet och låg moral förknippas också med befolkningen i områden med låg status. Händelser och nyheter sammankopplas med bostadsområdets låga status när de uppmärksammas. Detta förstärker stigmatiseringen av bostadsområdet och dess befolkning. Etniskt framhävs språksvårigheter hos invandrare och att invandrarkvinnor är isolerade från samhället i övrigt. Områden med hög status beskrivs demografiskt i termer av goda familjeförhållanden. Befolkningen lever i parrelationer, vilket uppfattas positivt. Familjens sociala bakgrund är viktig. Förstagångsföräldrarna är äldre än genomsnittet. Socioekonomiskt har befolkningen i områden med hög status hög utbildning och höga inkomster. Områden med hög status beskrivs genom dess goda materiella standard, vackra byggnader och natursköna områden. Etniskt beskrivs ett större främlingskap mellan olika nationaliteter i befolkningen i områden med hög status. Ett område som är mer homogent är mer segregat.

5. Metod

5.1 Det geografiska området

Studien har avgränsats till att omfatta de områden som kopplas till tätorten i Luleå kommun, i enlighet med kommunens egen indelning. Sammanlagt är de områden som kopplas till tätorten Luleå 17 till antalet (Luleå kommun 2006-06-12). Genom att använda samma indikatorer som används vid utredningar och forskning kring boendesegregation, går det att jämföra resultaten med andra medelstora städer. Områden utanför själva tätorten utelämnades just av den orsaken att de inte tillhör kommunens tätort. Boendesegregation är främst något som förknippas med städer och områden som förbinds med dess tätort. Byar frångår exempelvis till stor del städernas uppdelning av bostäder i hyresrätter och äganderätter, eftersom den största delen bostäder i byar är äganderätter. Det betyder att majoriteten av befolkningen i en by äger sin bostad, oavsett faktorer som medelinkomst eller familjesammansättning. Detta skulle således kunna bli något missvisande i jämförelse med stadsdelar. Byar och områden utanför städernas tätorter har sällan samma service och infrastruktur som stadens befolkning. De som är bosatta i en by har inte alltid direkt tillgång till affärer, vårdinrättningar eller sporthall, utan måste antagligen pendla in till tätorten för att nyttja dessa. Alla bostadsområden som kopplas till kommunens tätort har tagits med i undersökningen. Att göra ett slumpmässigt urval bland några stadsdelar innebär en risk att gå miste om viktig information, eftersom boendesegregation inte är ett fenomen som nödvändigtvis är geografiskt givet.

5.2 Tillvägagångssätt

Uppsatsarbetet har baserats på såväl litteraturstudier som intervjuer samt insamlande av statistiska data (Ejvegård 2003). Viss information har också hämtats från Internet. När det gäller den systematiska beskrivningen och jämförelsen av bostadsområden med hjälp av de sociodemografiska indikatorerna har dessa baserats på befolkningsstatistiska uppgifter. För att kunna belysa diskurser relaterade till olika bostadsområden har intervjuer genomförts med framförallt lokala myndighetspersoner.

Presentation och analys av data har indelats i teman efter de tre indikatorerna på boendesegregation; demografiskt, socioekonomiskt och etniskt. Ett hjälpmedel vid urvalet av informanter och statistisk data har varit Storstadsutredningen (SOU 1 990:20), samt Boverkets (2004) rapport ”Integration och segregation i boendet – begrepp och indikatorer”. Ur dessa

har kriterier för boendesegregation dvs. demografisk, socioekonomisk samt etnisk boendesegregation hämtats. Dessa har sedan relaterats till den myndighet som kan ha kunskap om denna indikator på boendesegregation. Där har informanter kontaktats.

Det statistiska datamaterialet har indelats områdesvis och har hämtats från kommunens egen statistik och från polismyndigheten samt skolverket (Internet 2006 10 09). Vidare har det statistiska materialet sammanställts enligt det sätt Westin m fl. (2002) rekommenderar: genom en jämförelse av befolkningens sammansättning i olika delområden av staden med befolkningens sammansättning i hela stadsregionen har det varit möjligt att dra slutsatser om hur koncentrerade grupper, utifrån indikatorerna på boendesegregation, är i vissa bostadsområden. Om det har konstateras att befolkningen i alla delområden har ungefär samma villkor förekommer enligt Westin m.fl. inte segregation. Om befolkningens sammansättning däremot skiljer sig mellan olika delområden talar detta för att stadsregionen är segregerad. Indikatorerna på boendesegregation har inbördes rangordnats från kriterier på bostadsområden med hög status till kriterier på bostadsområden med låg status. Exempelvis bygger segregationsindikatorn demografi på två kriterier; medelålder och familjebildning. Som indikator på socioekonomisk boendesegregation är hushållsformen ensamstående föräldrar med barn ett kriterium. Utefter denna tematik har rangordningen sedan utformats. Ett högre alternativt lägre värde än genomsnittet för hela stadsregionen är antingen ett kriterium på bostadsområde med hög status eller ett kriterium på bostadsområde med låg status. Som exempel kan nämnas att bostadsområden med högre andel flyktingar och utomnordiska invandrare än genomsnittet i stadsregionen är ett kriterium för bostadsområden med låg status. Bostadsområden vars befolkning har högre medelinkomst än genomsnittet i stadsregionen är å andra sidan ett kriterium på bostadsområden med hög status. Det genomsnittliga värdet avser de 17 bostadsområden som tillsammans utgör stadsregionen mot vilket sedan enskilda bostadsområden kan jämföras.

5.3 Informanterna

Till varje myndighet, som i sin verksamhet kan tänkas komma i kontakt med människors boendesituation har det skickats e-post. Endast myndigheter som kan ha insyn i vilka människor som bor i respektive bostadsområde samt hur den demografiska, socioekonomiska och etniska situationen ser ut i olika bostadsområden har kontaktats. Brevet har innehållit information om uppsatsens syfte plus en förfrågan om någon vid myndigheten hade möjlighet

att ställa upp för en intervju. Det har i brevet framgått att intervjuerna är frivilliga samt anonyma. Informanterna har lovats att intervjumaterialet skulle behandlas konfidentiellt samt att informationen inte skulle användas för kommersiella syften.

Fördelen med att intervjua representanter för myndigheter är att de sannolikt genom sina verksamheter kommer i kontakt med störst andel av befolkningen, oavsett ålder, socioekonomisk tillhörighet eller etnisk bakgrund. Detta kan i sin tur innebära att de har större inblick i vilka människor som bor i de olika områdena i jämförelse med andra organisationer i samhället. Genom intervjuer ges det en möjlighet att få förklaringar till eventuella skillnader i det statistiska materialet. Myndigheter är dessutom skyldiga enligt offentlighetsprincipen att dela med sig av myndighetens erfarenheter, naturligtvis dock endast av sådant som inte skyddas av sekretess enligt svensk lag (se Sekretesslag 1 980:100) (Bohlin 2005). Offentlighetsprincipen innebär att allmänheten och massmedierna ska ha insyn i statens och kommunernas verksamhet. Den kommer bland annat till uttryck genom att anställda i staten eller kommunerna har rätt att berätta vad de vet för utomstående. Vem som helst får dessutom läsa myndigheternas allmänna handlingar (Bohlin 2005).

Till de myndigheter som har ett centralt huvudkontor, det vill säga inte finns representerade på områdesnivå eller har lokala underavdelningar, har endast ett brev skickats ut. Med central nivå avses i detta fall ett huvudkontor för hela kommunen. Hit räknades myndigheterna invandrarservice, polisen, socialförvaltningen, försäkringskassan och arbetsförmedlingen. I dessa fall har kontaktperson kontaktats vilken, sedan förmedlat informant eller informanter. De myndigheter som har underavdelningar på områdesnivå har fått ett brev vardera. Detta gäller skolor och vårdinrättningar. Här har den anställd som har det övergripande ansvaret vid myndigheten kontaktats, vilken sedan har ordnat kontakt med informant. Dessa myndigheter har intervjuats på lokal nivå, eftersom denna nivå har större kännedom om bostadsområdet, verksamheten och de människor som möts där samt deras boendesituation.

Anledningen till att förfrågan har utgått med e-post är att de tilltänkta informanterna då i lugn och ro kunnat ta ställning till förfrågan samt fundera kring vad denne kan tillföra ämnet. Det har varit viktigt att informanterna har kunnat förbereda sig för den kommande intervjun samt att dessa har skett när informanterna har ansett sig ha tid, för att få så djupgående svar som möjligt.

5.4 Intervjuerna

Sammanlagt har 18 informanter från olika myndigheter i kommunen intervjuats. Intervjuerna har tagit mellan cirka 20 minuter upp till en timme. Tanken var från början att intervjuerna skulle göras i form av explorativa studier som komplement till statistisk data, så kallade ”expertintervjuer” (Brante, Fast 1982), samt att intervjuerna skulle vara rena faktaintervjuer. Med detta menas att syftet med intervjuerna inte var att finna ”dolda mönster” i informanternas svar. Syftet var att informanterna skulle ge en beskrivning av befolkningens boendesituation. Vid inledningen av intervjuarbetet visade det sig att den första informanten inte kunde ställa upp på en inspelad intervju. Med tanke på syftet med intervjuerna var detta inte heller en nödvändighet. Därför spelades de första intervjuerna inte in. Risken är dock att informanternas uppfattning av bostadsområden och förhållningssätt till dem, de så kallade diskurserna går förlorade om intervjuerna inte spelas in utan endast antecknas. Av den anledningen spelades intervjuerna in fortsättningsvis.

De diskurser som har framkommit vid intervjuerna förmedlar bilden av hur olika områden uppfattas av dem som genom sitt arbete, kanske dagligen, kommer i kontakt med dem och på så sätt sannolikt också befolkningen i allmänhet. Eftersom attityder till bostadsområden i detta fall har visat sig vara oundvikliga att komma ifrån, har de beaktats eftersom förhållningssätt kan tänkas vara en bidragande orsak till att boendesegregation uppstår.

5.4.1 Intervjuguide

För att klargöra myndighetens relation till befolkningen i kommunen ställdes först bakgrundsfrågor till alla informanter. Eftersom informanterna förväntades förmedla myndighetens erfarenheter presenteras inte informantens befattning i resultatet, för att garantera informanten anonymitet. Samtliga informanter fick också frågan om de bedömer att det förekommer boendesegregation i stadsregionen.

Bakgrundsfrågorna handlade om:

- Informantens befattning och arbetsuppgifter
- Situationer där informanten/myndigheten möter befolkningen
- Vilka människor myndigheten kommer i kontakt med
- Myndighetens upptagningsområde samt antal invånare

- Dominerande boendeformer inom upptagningsområde samt bland myndighetens klienter
- Myndighetens verksamhet med syfte att finna kopplingen mellan de erfarenheter myndigheten får genom sin verksamhet och segregation i boendet mellan grupper av människor.

Tematiken i intervjuerna har lagts upp efter de tre indikatorerna på boendesegregation; skillnaderna, eller bristen på dem, har återfunnits antingen demografiskt, etniskt eller socioekonomiskt. Dessa har återfunnits med hjälp av spårhundsbegreppet. Det vill säga, intervjuerna har kodats med nyckelord som kännetecknar olika delar av materialet. Nyckelorden har sedan bearbetats för att identifiera mönster (Starrin, Larsson, Dahlbom, Styrborn 1991). Intervjuerna har varit semistrukturerade. De hade fastställda teman där följdfrågorna varierade beroende på informantens svar. På så sätt kunde nya intervjufrågor skapas utifrån ny information som uppkom (Ejvegård 2003).

Myndighet	Tema
Polismyndigheten	brottslighet i bostadsområden
Socialförvaltningen	bidragsberoende och omhändertaganden
Försäkringskassan	sjukskrivna samt sjukpensionärer
Arbetsförmedlingen	arbetslöshet och utbildningsnivå
Invandrarservice	invandrartäthet och bostadsfördelning
Skolor	skolresultat, stöd hemifrån, närvaro, skadegörelse
Vårdinrättningar	sjukdomspanoraman

6. Offentlig statistik om bostadsområden i Luleå

Den empiriska analysen har delats upp i två dimensioner; indikatorer på boendesegregation och den andra dimensionen om de diskurser som framkommit vid intervjuerna, det vill säga de begrepp och termer varigenom de olika bostadsområdena och dess befolkningar har beskrivits. Det är med nödvändighet inte säkert att diskurserna stämmer överens med de statistiska data som insamlats. Områden som vid upprepade tillfällen har omnämnts av informanterna i termer av låg status kontra hög status eller segregation och ickesegregation har tagits med vid uppkomsten av diskurser. Informanterna har inte alltid talat om särskilda bostadsområden, ibland har uttrycken kopplats till boendeformer eller socioekonomiska grupper av människor, alltså så kallad mikrosegregation.

De tre indikatorerna på boendesegregation är beroende av varandra, varför det är svårt att dra klara gränser vid beskrivningen av den demografiska, socioekonomiska och den etniska boendesituationen i Luleå tätort.

6.1 Demografiska skillnader mellan bostadsområden i Luleå

6.1.1 Medelålder

Bostadsområden med låg status har vanligtvis en befolkning med lägre medelålder än genomsnittet. Medelåldern mellan de olika bostadsområdena i Luleå är dock tämligen jämn.

Resultat, tabell 1. Demografi

Område	Medelålder år	Andel ensamstående med barn %
Bergnäset	40,9	5,0
Bergviken	42,5	6,0
Björkskatan	36,6	4,7
Centrum	49,0	3,9
Gammelstad	41,9	4,7
Hertsön	35,4	6,8
Lerbäcken	38,0	2,9
Lulsundet	39,2	2,9
Lövskatan	43,4	5,1
Malmudden	42,9	5,9
Mjölkudden	43,7	6,0
Notviken	36,7	6,8
Porsön	29,8	3,8
Skurholmen	41,8	4,3
Svartön	35,7	7,4
Örnäset	42,2	6,0
Östermalm	43,8	4,9
Stadsregionen	40,2	5,1

(Luleå kommun 2006 06 12)

De bostadsområden som har en lägre medelålder än genomsnittet är; *Lulsundet, Lerbäcken, Notviken, Björkskatan, Svartön, Hertsön* och *Porsön*. Absolut lägst medelålder har alltjämt befolkningen i Porsön, eftersom bostadsområdet har en demografi som skiljer sig från de övriga bostadsområdena i Luleå:

”90 % hyresgästlägenheter varav en stor del små lägenheter och en liten del av boende som inbjuder till långvarigt boende och det innebär att Porsön har en stor omflyttning, periodvis så har vi en omflyttning på 30 % inom hyreslägenheterna per år” Informant vid vårdinrättning

På grund av närheten till universitetet och det höga antalet hyresrätter har bostadsområdet också en hög omflyttning av befolkningen. En stor del av de bosatta i Porsön är antingen studenter eller anställda vid universitetet. Luleå Centrum är det bostadsområde vars befolkning har högst medelålder.

I bostadsområdena *Bergnäset, Skurholmen, Gammelstad, Örnäset, Bergviken, Malmudden, Lövskatan, Mjölkkudden, Östermalm* och *Centrum* har befolkningen en medelålder som är högre än genomsnittet i stadsregionen. Sannolikt är bostadspriserna högre i centrala stadsdelar som exempelvis Centrum, vilket medför att yngre människor inte har råd att bosätta sig där. Däremot är människor med högre ålder oftast etablerade på arbetsmarknaden och har på så sätt bättre ekonomi.

6.1.2 Hushållsform

När det gäller **hushållsformer** är en högre andel ensamstående föräldrar med barn än genomsnittet ett kriterium för bostadsområden med låg status. De bostadsområden som har högre andel ensamstående föräldrar med barn är; *Malmudden, Bergviken, Mjölkkudden, Örnäset, Hertsön, Notviken* och *Svartön*. Såväl Porsön som Centrum har färre ensamstående föräldrar än genomsnittet. Den unga befolkningen i Porsön och det höga antalet studenter medför även att antalet barnfamiljer är lägre än genomsnittet i stadsregionen. Se tabell 1. föregående sida.

Andelen ensamstående föräldrar med barn är lägre än genomsnittet i *Lövskatan, Bergnäset, Östermalm, Gammelstad, Björkskatan, Skurholmen, Centrum, Porsön, Lulsundet* och *Lerbäcken*. Därmed skulle dessa bostadsområden passa bättre in som högstatusområden jämfört med tidigare nämnda bostadsområden.

6.2 Socioekonomiska skillnader mellan bostadsområden i Luleå

6.2.1 Medelinkomst och andel förvärvsarbete

De bostadsområden vars befolkning har lägre **medelinkomst** än genomsnittet är *Bergviken*, *Lövskatan*, *Svartön*, *Notviken*, *Hertsön*, *Malmudden*, *Örnäset* och *Porsön*. Andelen förvärvsarbete är lägre än genomsnittet i bostadsområdena *Malmudden*, *Lövskatan*, *Örnäset*, *Notviken* och *Porsön*. (Observera att medelinkomsten baseras såväl på förvärvsinkomst som på sjukpenning och arbetslöshetsersättning, källa Luleå kommun 2006-06-09).

Lägst medelinkomst har befolkningen i Porsön, också det beroende på den demografiska situationen; en ung befolkning. Befolkningens unga ålder och låga medelinkomst beror till stor del på närheten till universitetet samt det höga antalet hyresrätter. Med anledning av den stora andelen studenter bor inte så hög andel förvärvsarbete i bostadsområdet Porsön.

”Vi har en stor andel studenter som gärna bor här därför att de gärna bor i närheten av universitet och vi har också annan universitetspersonal som bor här och det påverkar området ganska mycket. Sen har vi haft en annan befolkning med annat språk huvudsakligen finska, och sen har vi ju sett en hel del andra språk” Informant vid vårdinrättning

Befolkningen i *Skurholmen*, *Mjölkudden*, *Östermalm*, *Gammelstad*, *Centrum*, *Björkskatan*, *Lerbäcken*, *Bergnäset* och *Lulsundet* har högre medelinkomst än genomsnittet i stadsregionen. I *Mjölkudden*, *Bergviken*, *Svartön*, *Hertsön*, *Centrum*, *Skurholmen*, *Gammelstad*, *Östermalm*, *Bergnäset*, *Björkskatan*, *Lulsundet* och *Lerbäcken* är andelen förvärvsarbete högre än genomsnittet i stadsregionen, se tabell 2. I dessa bostadsområden bor högre andel förvärvsarbete än genomsnittet i stadsregionen.

Resultat, tabell 2. Socioekonomi

Område	Medelinkomst kr	Andel förvärvsarbete av befolkning 20-64 år %	Andel hyresrätter %	Andel äganderätter %
Bergnäset	269 400	83,2	36,2	59,4
Bergviken	231 300	79,6	31,1	67,2
Björkskatan	262 200	84,1	32,1	67,4
Centrum	259 300	81,2	28,6	47,6
Gammelstad	256 100	81,9	33,9	63,5
Hertsön	219 400	80,6	58,3	41,2
Lerbäcken	265 100	87,5	42,5	56,4
Lulsundet	289 000	84,7	0,3	99,1
Lövskatan	229 900	74,0	37,9	59,5
Malmudden	209 300	74,8	100,0	0,0
Mjölkudden	252 300	79,6	38,6	59,0
Notviken	222 400	70,6	72,0	26,7
Porsön	185 200	58,8	89,0	10,7
Skurholmen	244 200	81,7	38,1	58,5
Svartön	223 600	79,8	17,5	29,8
Örnäset	204 800	73,1	65,3	34,5
Östermalm	253 100	82,0	59,9	28,1
Stadsregionen	239 800	78,7	46,0	47,5

(Luleå kommun, 2006 06 12)

6.2.2 Boendeform

När det gäller ägande av bostad och **boendeformer** är den huvudsakliga boendeformer hyresrätter fler än genomsnittet på *Hertsön, Östermalm, Örnäset, Notviken, Porsön, Malmudden*. Dessa områden har färre äganderätter än genomsnittet; *Hertsön, Örnäset, Svartön, Östermalm, Notviken, Porsön, Malmudden*.

När det gäller äganderätter ligger andelen äganderätter i *Centrum* på samma antal som genomsnittet för hela stadsregionen. De bostadsområden som har högre andel äganderätter, det vill säga villor eller bostadsrätter, än genomsnittet är; *Lerbäcken, Skurholmen, Mjölkudden, Bergnäset, Lövskatan, Gammelstad, Bergviken, Björkskatan* och *Lulsundet*. Observera att som ägd bostad räknas såväl bostadsrätt som villa, med anledning av att båda dessa boendeformer kräver att en större summa pengar erläggs för rätten att begagna bostaden. Allra flest äganderätter finns i Lulsundet, med 99,1 procent.

6.2.3 Gentrifiering

Under 1900-talet var bostadsområdet Svartön boplats för arbetarklassen. Bostadsområdet växte fram i och med SSAB:s etablering med bostäder framförallt till järnverksarbetarna.

Utbudet av billiga bostäder har dock inneburit att även andra människor har bosatt sig i Svartön. Bland annat var Svartön under en tid känd som kulturcentrum och många konstnärer och anställda vid teatern flyttade in i bostadsområdet. Under 2000-talet har Svartön dock genomgått den process som gentrifiering innebär. Gamla byggnader och bostäder har rivits ner till förmån för nybyggda villor. Den arbetarbefolkning som tidigare bodde i området håller på att ersättas av en mer välbetald grupp av människor, inte sällan välutbildad (Internet 2007 05 07, NSD), (Rask 1992).

6.2.4 Skolresultat

Enligt tidigare forskning har elever i bostadsområden med låg status lägre skolresultat än genomsnittet i stadsregionen. Tabell 3. anger olika värden av uppmätta skolresultat. De skolor vars genomsnittliga meritvärde är lägre än det sammanlagda genomsnittliga meritvärdet i stadsregionen är *Örnässkolan*, *Hertsöskolan*, *Östraskolan* och *Björkskataskolan*. De skolor där färre elever än genomsnittet har nått målen i alla ämnen är *Örnässkolan*, *Östra skolan*, *Tunaskolan* och *Hertsöskolan*. Vad gäller andel elever som saknar betyg i alla ämnen har *Tunaskolan*, *Stadsöskolan*, *Örnässkolan* och *Hertsöskolan* lika många eller fler elever än genomsnittet i stadsregionen.

Resultat, tabell 3 Socioekonomi - skolresultat

Högstadieskolor	Andel elever av kommunen i helhet %	Genomsnittligt Meritvärde poäng	Andel som nått målen i alla ämnen %	Andel som saknar betyg i alla ämnen %
Bergskolan	14,2	222,6	85,6	0
Bergviksskolan	5,7	230,2	87,0	0
Björkskataskolan	15,3	193,9	83,5	0
Hertsöskolan	9,9	203,0	63,8	3,2
Stadsöskolan	9,3	223,2	89,8	1,1
Tunaskolan	10,3	216,0	71,4	1
Örnässkolan	12,2	209,2	77,6	2,6
Östra skolan	5,0	202,9	75,0	0
Stadsregionen	Samtliga 945	212,6	79,2	1

(Internet 2006 10 09, Skolverket)

Skolorna *Tunaskolan*, *Bergsskolan*, *Stadsöskolan* och *Bergviksskolan* har högre genomsnittligt meritvärde än genomsnittet. Andelen elever som har nått målen i alla ämnen är högre än genomsnittet i *Björkskataskolan*, *Bergskolan*, *Bergviksskolan* och *Stadsöskolan*. I *Östra skolan*, *Björkskataskolan*, *Bergviksskolan* och *Bergsskolan* finns det inga elever som

saknar betyg i alla ämnen. På Tunaskolan saknar en procent av eleverna betyg i alla ämnen. Detta värde är det samma som genomsnittet för hela stadsregionen.

De största skillnaderna mellan skolorna gällande skolresultat återfinns alltså i avseendet elever som inte är godkända i något ämne, i övrigt är skillnaderna mindre skolorna emellan. Hertsöskolan sticker ut med den absolut lägsta andelen elever som nått målen i alla ämnen. Detta sammanfaller med att Hertsöskolan även har den högsta andelen elever som inte är godkända i något ämne. De elever som inte är godkända i något ämne påverkar alltså genomsnittet när det gäller elever som nått målen i alla ämnen.

För att avgöra huruvida boendesegregation föreligger gällande elevers skolresultat är det viktigt att klargöra skolornas upptagningsområden. Om skolan har ett upptagningsområde som sträcker sig utanför stadsregionen noteras detta endast med ett kryss i tabellen. Namnen på utanförliggande områden räknas inte upp. Det är ändå viktigt att notera eftersom det är tänkbart att elever från utanförliggande områden påverkar det genomsnittliga skolresultatet utan att ingå i studien.

Resultat, tabell 4 Skolors upptagningsområden

Skola	Upptagningsområde	Utanförliggande område
Bergsskolan	Bergnäset	X
Bergviksskolan	Bergviken	
Björkskataskolan	Björskatan, Lulsundet, Porsön	X
Hertsöskolan	Hertsön, Lerbäcken	
Stadsöskolan	Gammelstad	X
Tunaskolan	Mjölkudden, Notviken	
Örnässkolan	Lövskatan, Malmudden, Svartön, Örnäset, Skurholmen	
Östra skolan	Centrum, Östermalm	

(Informanter vid skolor)

Eleverna boende i *Björskatan*, *Lulsundet*, och *Porsön* har lägre genomsnittlig meritvärde än genomsnittet. Skoleleverna boende i *Mjölkudden*, *Notviken*, *Bergnäset*, *Gammelstad* och *Bergviken* har alltså högre genomsnittligt meritvärde än genomsnittet i stadsregionen. Andelen elever som har nått målen i alla ämnen är lägre än genomsnittet är boende i bostadsområdena *Hertsön* och *Lerbäcken*, *Lövskatan*, *Malmudden*, *Svartön*, *Örnäset* och *Skurholmen*, *Mjölkudden* och *Notviken* och slutligen *Centrum* och *Östermalm*. De

bostadsområden var fler elever än genomsnittet har nått målen i alla ämnen är; *Björkskatan*, *Lulsundet* och *Porsön*, *Bergnäset*, *Bergviken* och *Gammelstad*. I *Mjölkudden* och *Notviken* saknar en procent av eleverna betyg i alla ämnen, vilket är detsamma som genomsnittet i stadsregionen. Fler elever än genomsnittet saknar betyg i alla ämnen i *Gammelstad*, *Lövskatan*, *Malmudden*, *Svartön*, *Örnäset* och *Skurholmen*, *Hertsön* och *Lerbäcken*. Färre elever än genomsnittet, det vill säga ingen av eleverna, saknar betyg i alla ämnen i bostadsområdena *Bergnäset*, *Bergviken*, *Björkskatan* och *Porsön*, *Centrum* och *Östermalm*.

Bergnässkolan, Björkskataskolan och Stadsöskolans skolresultat kan dock vara missvisande för denna studie, eftersom skolans upptagningsområde sträcker sig utanför stadsregionen och hela upptagningsområdet således inte ingår i studien.

Samtliga skolor får samma ekonomiska underlag av kommunen.

6.3 Etniska skillnader mellan bostadsområden i Luleå

6.3.1 Andel invandrare

Andelen **invandrare** med utomnordisk bakgrund samt flyktingar är högre än genomsnittet i bostadsområdena *Malmudden*, *Örnäset*, *Hertsön*, *Porsön* och *Notviken*, se tabell.

Resultat, tabell 5 Etnicitet

Område	Andel invandrare %
Bergnäset	2,5
Bergviken	4,0
Björkskatan	3,9
Centrum	2,1
Gammelstad	2,9
Hertsön	9,2
Lerbäcken	3,2
Lulsundet	2,7
Lövskatan	4,2
Malmudden	7,7
Mjölkudden	5,2
Notviken	12,5
Porsön	11,9
Skurholmen	2,2
Svartön	4,0
Örnäset	8,0
Östermalm	2,3
Stadsregionen	5,2

(Luleå kommun 2006 06 12)

De bostadsområden som har lägre andel invandrare bland befolkningen är; *Lövskatan, Svartön, Bergviken, Björkskatan, Lerbäcken, Gammelstad, Lulsundet, Bergnäset, Östermalm, Skurholmen* och *Centrum*. *Mjölkudden* har lika stor andel invandrare bland befolkningen som genomsnittet i stadsregionen.

6.3.2 Fördelning av bostäder bland flyktingar

Det är bostadsbolaget Lulebo AB som avgör fördelningen av lägenheter till flyktingar som fått uppehållstillstånd i Sverige. Lägenheterna fördelas återkommande i samma bostadsområden i Luleå; *Bergnäset, Björkskatan, Gammelstad, Hertsön, Notviken, Porsön, och Örnäset*, med viss variation från år till år. *Bergnäset, Björkskatan* och *Gammelstad* har, enligt uppräkningsen på föregående sida, lägre andel invandrare än genomsnittet i Luleå och *Notviken (Tunastigen), Porsön, Hertsön* och *Örnäset* har högre andel invandrare än genomsnittet i stadsregionen.

Hur många lägenheter som varje år fördelas eller hur stora dessa är varierar och även detta är upp till Lulebo AB att avgöra. År 2006 var fördelningen följande: *Porsön/Björkskatan* åtta stycken, *Notviken - Tunastigen/Gammelstad* elva stycken, *Hertsön/Örnäset* tolv stycken och slutligen *Bergnäset* fyra stycken. Beroende på utbudet av lägenheter som står till förfogande görs urvalet av flyktingfamiljer som kommer till Luleå. Med många små lägenheter kan exempelvis inte stora barnfamiljer tas emot i Luleå med risk för trångboddhet. Årligen kommer cirka 100 till 120 flyktingar till Luleå.

Flyktingarna fördelas mellan olika bostadsområden för att de lättare skall integreras i det svenska samhället. Fler än två flyktingfamiljer placeras aldrig i samma port, om inte de boende tillhör samma familj, dels med tanke på integrationen och dels för att inte störa andra boenden. När flyktingarna har fått sin bostad får de en introduktion i sophantering, tvättstugerutiner och så vidare för att anpassningen till det svenska samhället ska vara så smidig som möjligt och för att förebygga konflikter med andra boenden. Lägenhetskontraktet gäller till en början i två år och är ett så kallat övergångskontrakt, vilket innebär att det är kommunen som ansvarar för kontraktet. Under den tiden får de boende inte byta lägenhet. Efter två år är det de boende som blir lägenhetsinnehavare, vilket också innebär att de kan flytta. De flesta bor dock kvar i sin lägenhet.

6.3.3 Skolelever med invandrarbakgrund

För att en skola skall höja sin status förekommer det i storstäderna att skolor profilerar sig som invandrarfattiga. Hertsöskolan har den högsta andelen elever med invandrarbakgrund i jämförelse med de övriga skolorna i stadsregionen, vilket torde innebära att flest barnfamiljer med invandrarbakgrund bor i bostadsområdet, i jämförelse med Notviken och Porsön vilka båda har högre andel invandrare än Hertsön. Det höga antalet elever med invandrarbakgrund kan ha betydelse för Hertsöskolans jämförelsevis låga skolresultat. Detta eftersom eventuella språksvårigheter kan innebära att skolresultaten påverkas negativt.

”Vi har ungefär 20 procent som då inte har svenska som sitt förstaspråk, och då har vi ju också svenska som andraspråksundervisning, det är två heltider i huset // Jag tror att det är vi har lite fler alltså Hertsön har kanske lite fler elever från andra länder. Vi har ju så de här 114, 115, så det är ju lite mer än 20 procent. Nu har det kommit fler elever så nu är de kanske 120, så då är det mer än 20 procent” Informant vid skola.

7 Diskurser om bostadsområden i Luleå

Bostadsområden som hade fler kriterier på låg status än genomsnittet i stadsregionen benämndes av informanterna som bostadsområden med social problematik. Det sätt varpå informanterna uppfattade bostadsområden var synonyma med informanternas uppfattning om befolkningen i de samma. Om ett bostadsområde uppfattades vara belastat med kriminalitet och sociala problem var befolkningen kriminell och bärare av de sociala problemen som förknippades med området. De bostadsområden som beskrevs i termer av social problematik och kriminalitet var de samma som har flera kriterier på lågstatusområden, enligt vad som framgår i föregående kapitel. Bostadsområden som har flera kriterier på högstatusområden beskrevs av informanterna utifrån befolkningens höga materiella välstånd. På grund av detta uppfattades befolkningen i dessa bostadsområden mindre kriminella och den sociala problematiken var åtminstone inte skönjbar. Informanterna hade dock inte belägg för att sociala problem som omhändertaganden enligt socialtjänstlagen, missbruk eller kriminalitet var mindre förekommande i de bostadsområden som bar kriterier för högstatusområden och därmed inte beskrevs i termer av social problematik och kriminalitet. Informanterna uppgav att eventuell social ”misär” var mer väl fördold i dessa bostadsområden.

7.1 Diskurser om det demografiska

Åldersmässigt talades inte så mycket om skillnader mellan befolkningen i olika åldersgrupper boende i olika bostadsområden. De åldersmässiga skillnaderna problematiserades inte av informanterna eftersom det förutsattes att den unga befolkningen kan flytta med stigande ålder och inkomster. Äldre människor som av fri vilja bor kvar i bostadsområden med huvudsakligen en ung befolkning ansågs möjligtvis mer krävande och snarare som avvikare från normen.

”Och det skapar ju en mycket speciell form av segregation av vilka människor som bor här. Det är just de som har det som ett genomgångsboende och sen människor som bor kvar i det här. Det är ändå en ansevärd del som bor kvar och som har bott kvar i årtionden, men som har valt att bo kvar i ett sådant område och det skapar ju segregation bara det. Det innebär att det är en väldigt ung befolkning, ni har ju sett statistiken, det är få många äldre och få riktigt äldre. Och det betyder då att ålderssjukdomar är något som vi ser väldigt lite av” Informant vid vårdinrättning

Ensamstående föräldrar med barn var något som informanterna uppfattade som bärare av sociala problem. Likaså föräldrar som röker och dricker. Sådana föräldrar förknippades med

de bostadsområden som har många kriterier på låg status; framförallt bostadsområdena *Hertsön* och *Örnäset*. En familjecentral har uppförts i Örnäset med tanke på den sociala problematik, bland annat ensamstående föräldrar, som sägs karaktärisera bostadsområdena *Hertsön* och *Örnäset*.

"jaa om man tänker föräldrar som kanske röker eller dricker och har dålig ekonomi som man inte har möjlighet att göra allt som andra gör så här och påverka och föräldrar som inte orkar och inte mår så bra, det påverkar ju så klart barnen" Informant vid vårdinrättning

Ett samarbete mellan myndigheter och organisationer i området har också startats för att omfatta de boendes vardag. Det har dock visat sig att de människor som söker sig till familjecentralen inte företrädevis är bosatta i *Hertsön* och *Örnäset* utan finns jämnt fördelade i hela stadsregionen. Det fanns med andra ord en klar skillnad mellan hur föräldrar uppfattades kunna uppmärksamma sina barns behov beroende på i vilket bostadsområde de var bosatta. Föräldrar från bostadsområden med kriterier på hög status, framförallt där föräldrarna hade hög utbildning uppfattades av informanterna som mer krävande. De kände till sina egna och barnens rättigheter i såväl skolgång som sjukvård och tog tillvara dem också. I dessa bostadsområden var inte heller ensamstående föräldrar ett vanligt inslag. De bostadsområden som framförallt beskrevs i dessa termer var *Bergnäset* och *Centrum* samt högutbildade och familjer bosatta i villa oavsett bostadsområde.

7.2 Diskurser om det socioekonomiska

7.2.1 Materiellt välstånd och sociala problem

Eftersom ensamstående föräldrar har lägre medelinkomster än familjer där föräldrarna är sammanboende eller gifta har de ensamstående föräldrarna inte samma möjligheter att tillgodose barnen med samma materiella välstånd som föräldrar vilka lever i parrelation. De ensamstående föräldrarna bor i huvudsak i bostadsområden med kriterier för låg status, oftast i hyresrätter. Föräldrar som lever i parrelation och föräldrar i bostadsområden med kriterier för hög status har större möjligheter att förse sina barn med hög materiell standard, vilket upplevdes som fördelaktigt.

"de har det ju mer förspänt än andra då tack vare att föräldrarna har god ekonomi, lever i parrelationer kanske i större utsträckning och möjligheter att jobba deltid något som en ensamstående, lågbetald

förälder inte har möjlighet att göra och inte har råd att vara hemma med sjukt barn när de är snuviga och så” Informant vid vårdinrättning

De människor som bor i bostadsområden som kännetecknas av låg status beskrivs återkommande som bärare av sociala problem. Ensamstående föräldrar, lågutbildade och lågavlönade, sedan psykiskt sjuka och slutligen människor med missbruksproblem.

”Och man valde ju den här platsen för att Hertsön och Örnäset är socialt sett väldigt belastade områden. Det händer mycket, jämfört med andra bostadsområden // tittar man jag höll på att säga lite socioekonomiskt, över hela så har du en större skara människor som, som är låginkomsttagare, man har mindre utbildning, så att säga, det, det är såna faktorer, och att man kan se att det finns en ganska stor andel ensamstående människor och även missbruk av olika slag är stort, det är såna faktorer som man räknar in”. Informant vid socialförvaltningen

Av informanterna i bostadsområden som kännetecknas av hög status beskrivs grupper av människor som framför allt förknippas med lågstatusområden som inte riktigt tillhörande den övriga befolkningen. Dessa grupper var ensamstående föräldrar, psykiskt sjuka, människor med missbruksproblem och flyktingar

”jo där har vi ju de hemlösa, de som inte har några bostäder, de hör ju till våran vårdinrättning det har vi ju sagt att dem tar vi ju i och med att de bor där borta så de tillhör ju oss” Informant vid vårdinrättning

7.2.2 Hälsotillstånd

Medan psykiska sjukdomar sammankopplades med bostadsområden med många kriterier på låg status sades utbrändhet och stressrelaterade sjukdomar vara mer förekommande bland höginkomsttagare. Det vill säga huvudsakligen boende i områden som kännetecknas av hög status. Därmed blir sjukdomstillstånden en fråga om definitioner eftersom utbrändhet och stressrelaterade sjukdomar också kan sägas gå under benämningen psykiska sjukdomar.

”Nu blir det ju generellt det jag säger då, men de med bättre ekonomi då som bor kanske i villa och bostadsrätt har ju andra sorts jobb och jobb i större utsträckning och har man stressiga jobb, det finns ju mycket med utbrändhet och stressrelaterade sjukdomar, sen vill jag inte säga att om man jobbar på lägre betalda jobb att man inte skulle kunna vara stressad där heller men jag tror kanske att det kan vara en sån där sak” Informant vid vårdinrättning

En av informanterna uppgav att barnen i de fall de inte ätit frukost hemma, på grund av brist på mat, kom från bostadsområden med låg status alternativt hyresrätter. Detta sa emellertid inte desto mer om hur många elever som inte åt frukost innan de kom till skolan.

En annan informant talar om den familjecentral vilken är placerad i Örnäset, med tanke på den sociala problematik som sägs finnas där:

”det finns ju, måste ju finnas en anledning till att man sätter upp det just på Hertsön och Örnäset. Men det betyder ju inte att vi inte har den problematiken, men det finns ju inte i samma omfattning, absolut inte”.

Informant vid vårdinrättning

Bostadsområden som kännetecknas av hög status omtalades i termer som befolkning med god ekonomi och bra jobb samt en befolkning som lever i parrelationer. Detta uppfattades av informanterna som positivt i jämförelse med dess sagda motsats, bostadsområden med låg status.

”om man ser skillnader i det sociala... det kan jag inte påstå att jag tycker, det finns ju när man tänker på det här med social misär i den här stan också så visst enstaka ensamstående familjer som har det ganska krassligt eller men de är inte många, i och med att det är centrala stan så blir det ju liksom något selektivt urval som bor här på sätt och vis, vi har ju inga lägenheter som man hyr ut som det kanske finns på Hertsön till exempel, nu låter jag fördomsfull, men ni förstår vad jag menar, vi har ju inte riktigt alltså våran befolkning är ju väldigt välutbildad, högutbildad och bor ju i centrum i egna lägenheter och villaområdet ute på Bergviken och Gultzaudden så att men nog finns det, självklart finns det social misär här också, det vi har som man kan se väldigt tydligt det är ju våra missbrukare vi ansvarar ju för”

Informant vid vårdinrättning

Bostadsområden med kriterier på hög status beskrevs med andra ord ofta av informanterna i jämförelse med områden med låg status och sades inte alls samma ha problematik som dessa. De bostadsområden som kännetecknas av hög status upplevdes i detta sammanhang som positiva medan de bostadsområden som kännetecknas av låg status upplevdes som mindre positiva.

”man får ju akta sig för att generalisera naturligtvis, men det är ju, man har ju en bild av sitt upptagningsområde, hur den demografiska, vad heter det, hur det demografiskt ser ut, vad det är för människor som bor på det här upptagningsområdet och det ser oerhört olika ut om man jämför Stadsviken med till exempel Hertsön de har ju helt andra förutsättningar” Informant vid vårdinrättning

”jag kan tänka mig att Örnäset, jag har inte riktigt koll, har den äldsta befolkningen här i stan och de har väldigt mycket social problematik, lika väl som Hertsön, det är ju mycket invandrare med språksvårigheter och vi har ju de här riktigt flotta områdena, ungefär som guldkusten efter Mjölkudden har liknande då, med sina tjusiga jätteflotta villor inne i stan då, sen finns det ju sen finns ju Stadsviken, med sina tjusiga jätteflotta lägenheter då. Det finns ju mycket fina områden här då och det ser man ju, kan man inte förneka på patienter och liknande, klädsel, hur man bär sig åt, sen är det ju så att man kanske inte tycker det är så viktigt, men sen är det ju så att folk klär sig ju efter inkomst” Informant vid vårdinrättning

Barnen till högutbildade föräldrar beskrevs som verbala barn och föräldrarna beskrevs som medvetna om sina och barnens rättigheter i förhållande till skolvärlden. Vid diskursen kring högstatusområden beskrevs också det höga materiella välståndet. Barnen har exempelvis dyr utrustning i fråga om exempelvis fritidsaktiviteter, kanske för att markera skillnader mellan dem själva och människor som inte har lika goda ekonomiska möjligheter att förse sina barn med utrustning. Det höga materiella välståndet märktes inte minst i fråga om bostad.

”vi har ju mycket flotta villor här, de ligger i tre-fyra miljonersklassen och så här, runt omkring, så det går ju inte vem som helst och köper” Informant vid vårdinrättning

Hertsön är det bostadsområde som har störst andel tomma hyresrätter, vilket innebär att det inte krävs så lång kötid för att få en bostad i Hertsön. Å andra sidan är kötiden bland de längsta när det gäller att få en hyresrätt i exempelvis Centrum. När det gäller bostadsområdet Bergnäset kan inomområdessegregation sägas förekomma, med tanke på den enda gatan med hyresrätter bland i övrigt för stadsregionen dyra priser på äganderätter, framförallt villor.

Informanterna i bostadsområden som har kriterier på låg status tycks medvetna om bostadsområdets lägre status i samhällshierarkin. De förklarar, nästan ursäktande, att de boende inte själva känner vantrivsel i bostadsområdet. Informanterna förklarar och försvarar varför människor väljer att bo i området och de själva att arbeta där. Bostadsområdet är inte så illa som många tycks tro:

”man får inte glömma bort att det även är de finska eleverna, med finska som sitt förstaspråk, för man tänker ju många gånger, åtminstone gör jag det, när man tänker på invandrare så tänker man på dem som kommer från Iran och Irak, alltså utomnordiska, men i den här siffran så är det även dem som har finska, så det är ju en stor del av eleverna på Hertsön” Informant vid skola

”det som också är kul är att lärarstudenterna har en jättestativ syn på skolan, det kommer framförallt fram i utvärderingar, plus att de säger det spontant, de trivs jättebra, trevliga elever och framförallt så har de hört på lärarutbildningen då när det kommer nya studenter att det här med Hertsön, det är ett tufft område och då är det ju negativt” Informant vid skola

Bostadsområden med låg status omnämns oftare i press när det händer något, som exempelvis bränder i hyreshus, än bostadsområden med hög status. När positiva händelser i bostadsområden med låg status uppmärksammas är dessa av åtgärdsinriktad karaktär:

”vi pratar mycket om det i områdesgruppen och vi vet också det att hertsöborna är mycket stolta över sitt område. Det är ett naturfint område man känner varandra här och men samtidigt ska det skrivas någonting i massmedia, så fort det är Hertsön så blir det lite extra stora rubriker, senast i dagens tidning, mordbrand på Hertsön. Jag tror inte att det hade varit den rubriken om det hade varit ett annat bostadsområde, det hade kanske stått brand på nu står det mordbrand. Och sen när man pratar med socialförvaltningen så inte får jag någon bild av att Hertsön är mer utsatt eller när vi pratar med polisen” Informant vid skola.

7.2.3 Situationen i skolor

Vid trygghetsundersökningar och självrapporterande enkäter från skolan har de boende i områden med låg status lämnat området sämre betyg än kommunen i genomsnitt. Boenden i områden som kan sägas ha låg status är exempelvis mer otrygga än genomsnittet. Det omvända gäller för de boende i bostadsområden som kan sägas ha hög status.

Skillnader mellan elever har återfunnits materiellt och i avseende om hjälp med läxläsning hemifrån. De elever som kom från familjer i bostadsområden med kriterier på låg status hade inte samma möjligheter som elever från familjer boende i bostadsområden som kan sägas ha hög standard att åka ut och resa eller med utrustning som skidor eller skridskor. Däremot upplevdes dessa elever som mer villiga att arbeta in pengar till gemensamma resor. Skillnader fanns även i sättet att klä sig. Detta innebar dock inte några problem i sig. I avseenden som frånvaro från skolan och skadegörelse i respektive skola fanns inte några skillnader mellan elever beroende på bostadsområde eller boendeform. Möjligen kom de elever som aldrig

deltog i skolarbetet eller som aldrig var närvarande på lektioner från bostadsområden med låg status. Samtliga skolor rapporterade viss skadegörelse men detta i huvudsak från ungdomar som inte längre var elever i skolan. Informanterna upplevde att elever vars föräldrar har lägre utbildning har lägre stöd och hjälp hemifrån med skolarbetet.

”alltså det kan vi se vad gäller betyg, att det har stor betydelse, åtminstone de år som jag har varit inne och tittat på det är 2005 alltså vilken utbildningsnivå föräldrarna har som sin högsta utbildningsnivå och där är det stor skillnad nu har inte jag varit inne och sett hur det ser ut på andra skolor, exakt, men vi har tittat, alltså vi har tittat på ett år och då vet jag inte om den bilden stämmer, för man kan inte bara studera ett år, för en bedömning utan man måste ju ha ganska många år tillbaka i tiden, nu har inte jag, men just 2005 så var det ganska stor skillnad nu vet jag inte hur det kommer att se ut det här året”. Informant vid skola

”och klotter har de ju peppar, peppar, för vi ser lite tendenser här att det har varit lite klotter, men, då har jag tänkt när jag går i skolan, vad fin skola vi har här på Hertsön, jämfört med hur det ser ut på andra ställen, sen har vi ett fantastiskt sportområde här, IP här nere, som faktiskt är en av Norrbottens finaste anläggningar. Och som jag sa tidigare, närheten till naturen och det är hertsöborna jättestolta över. Och jag tror att hertsöborna också känner att det som skrivs i tidningarna, det är på något sätt att Hertsön är stämplat, men att man är ändå trygg som hertsöbo och vet om att jamen det är ett bra område det här. Hertsödagen i augusti var ju en jättetrevlig tillställning och jag tror att få områden kan locka en så stor mängd personer som besöker det här. Det är ju bra för området, det visar ju om något att det är hertsöborna är stolta över sitt område” Informant vid skola

Färre elever än genomsnittet i stadsregionen anser vid *Örnässkolan* och *Hertsöskolan* att eleverna visar varandra respekt i skolan. Vid *Bergviksskolan*, *Björkskataskolan*, *Hertsöskolan*, *Bergsskolan*, *Stadsöskolan* och *Tunaskolan* anser fler elever än genomsnittet att mobbing är ett problem i skolan. Vid *Örnässkolan* och *Björkskataskolan* anser fler elever än genomsnittet att rasism är ett problem i skolan. Färre elever än genomsnittet har vid *Stadsöskolan*, *Bergviksskolan*, *Tunaskolan*, *Björkskataskolan*, *Örnässkolan* och *Hertsöskolan* angivit att lärarna visar eleverna respekt och vid *Björkskataskolan*, *Hertsöskolan* och *Tunaskolan* är det färre elever än genomsnittet som anser att lärarna uppmuntrar eleverna till deltagande i elevrådet. Slutligen är det färre elever än genomsnittet som anser att det finns möjligheter att få extrahjälp i undervisningen vid *Björkskataskolan*, *Bergviksskolan*, *Bergsskolan* och *Hertsöskolan*.

Resultat, tabell 6. Elevers trivsel i skolan

Skola	Eleverna visar respekt för varandra	Mobbing är ett problem i skolan	Rasism är ett problem i skolan	Lärare elever respekt	Lärarna uppmuntrar till deltagande i elevråd	Det finns möjligheter att få extrahjälp i skolan
Bergsskolan	59,5	29	31	65	51	58
Bergviksskolan	65	24	11	60	57	61
Björkskataskolan	60	26	47	59	49	65
Hertsöskolan	35	27	21	36	48	50,5
Stadsöskolan	61	29	30,5	60,5	51	68
Tunaskolan	59	31	29,5	59,5	45	71,5
Örnässkolan	56	18	35	58	52	68
Östra skolan	80	5	2	90	51	81
Stadsregionen	59,5	23,6	25,9	61	50,5	65,4

7.2.4 Trygghet

Människor i bostadsområden med kriterier på låg status känner sig mindre trygga i det egna bostadsområdet än det totala genomsnittet i stadsregionen. Människor boende i områden med hög status känner sig mer trygga i det egna bostadsområdet än genomsnittet för stadsregionen. I avseenden som brottslighet och omhändertaganden enligt speciallagstiftning; Lag om vård av unga, Lag om vård av missbrukare, eller Lag om psykiatrisk tvångsvård, vilket skulle kunna indikera sociala problem har dock inte informanterna rapporterat några skillnader mellan bostadsområden. De bostadsområden som kännetecknas av låg status har med andra ord inte rapporterats farligare än bostadsområden med hög status.

”om det skulle vara större sociala problem på Hertsön och Örnäset än övriga staden. Jag känner inte till att det skulle ha gjorts någon studie över detta. För ett antal år sedan så pratades det i folkmun om att Hertsön och Örnäset var områden med mycket sociala problem, men det hör man inte något om nu längre. Vad man sedan menar med sociala problem beror ju på vem man frågar. Jag får känslan av att man i folkmun menar alkohol/drogproblem och kriminalitet” Informant från socialförvaltningen

Resultat, tabell 7. Boendes upplevelser av trygghet och problem i det egna bostadsområdet som indikator på sociala problem

Socialt problem	Problem med skadegörelse %	Problem med berusade personer utomhus %	Narkotikapåverkade personer utomhus %	Problem med bostäder för alkoholister %	Problem med bostäder för narkomaner %	Problem med slagsmål utomhus %	Problem med kvinnor som antastas utomhus %	Problem med ungdomsgång %
Bostadsområde								
Bergnäset	18,9	5,0	4,1	2,7	2,3	2,3	4,5	5,4
Bergviken Mjölkudden Notviken	35,1	13,9	7,2	7,2	3,4	8,2	4,8	13,5
Björkskatan Lulsundet Porsön	51,9	20,9	8,7	4,9	4,9	14,1	20,4	29,1
Centrum Malmudden Östermalm	33,0	30,2	12,1	6,5	5,6	18,1	4,8	13,5
Hertsön Lerbäcken	51,4	23,8	16,8	15,0	11,7	18,7	15,4	31,3
Gammelstad	42,5	10,9	5,0	7,2	5,0	6,8	6,3	20,4
Lövskatan Skurholmen Svartön Örnäset	29,9	16,2	8,3	6,4	4,9	7,4	6,9	13,7
Stadsregionen	37,5	17,3	8,9	7,1	5,4	10,8	10,5	19,0

(Rikspolisstyrelsen 2006)

7.3 Diskurser om det etniska

Oavsett vilken myndighet som intervjuades var ordet ”problem” återkommande i diskursen kring invandrare. Språksvårigheter är ett problem. Beteenden hos invandrare som även kan återfinnas bland infödda svenskar ses också som problem. Exempelvis att komma utan förvarning till en myndighet eller om skolelever har misskött sig i skolan. Flyktingar som fått sitt uppehållstillstånd får lära sig svenska rutiner exempelvis i sophantering för att undvika att problem uppstår med de övriga boende i området. Även om inte alla boende med svensk bakgrund sorterar sina sopor eller klarar av rutinerna i tvättstugan, ses det som ett större problem om de invandrade inte klarar av detta.

”Vi kan väl säga om de här kvotflyktingarna det är ju som med många andra flyktingar så har tar ju de väldigt mycket tid för vår del för de har ju väldigt mycket posttraumatiska stress syndrom, de kan kräva väldigt mycket och det kan vara svårt ibland, ja jag har ju inte kompetens att fråga ut dem heller utan de kan ju behöva väldigt mycket så att vi har ju många som dels har vi den gruppen som vill ha tid på en gång och de vill boka in den och det ska vara så det ska stämma mellan möte och allting och sen har vi den här gruppen som bara kommer” Informant vid vårdinrättning

”Igår så var det bland annat in en lärare här och frågade mig, han skulle prata med några föräldrar, föräldrarna var invandrare, pojken hade betett sig dåligt, så han undrade vad han skulle tänka på, jag sa att han har ju inte betett sig dåligt för att han är invandrare han har ju betett sig dåligt för att han just då var en dålig människa, just vid det tillfället, så det är ju ur den synpunkten man ska se det, inte för att han kommer från Iran, Irak eller Burma eller vars det nu kan vara ifrån eller Kosovo som i det här fallet så det är lätt hänt att det kommer de där grejerna då kommer man ju in i segregation man börjar segregera upp grupper” Informant vid skola

Det framgick också ur diskurserna att föremålen för vilka människor som betraktats som invandrare har växlat genom årtionden. Med tiden har dock dessa grupper integrerats i samhället alltmedan nya grupper av invandrare har anlänt till Sverige.

”då var det finländare och tornedalingar, de slogs så blodet sprutade, det är ingenting mot vad det är nu. Nu är det ingenting mot vad det var då. Det var värre. Men det pratar man inte så mycket om, det var ju de invandrare som kom på 70-talet och deras barn som växte upp då, papporna kunde inte prata svenska, eller de vägrade prata svenska eller prata med någon, och pojkarna slogs. Jag vet inte vad det är för skillnad. Det hade väl kunnat uppstå någon segregation ur det, det gjorde det kanske också till viss del”
Informant vid skola

”Men jag har inte varit här mer än tio år och jag vet att före -96 då så fick man ju flyktingar då från före detta Jugoslavien här då men de som stannade kvar här de är ju etablerade nu då” Informant vid vårdinrättning

Informanterna från myndigheter i bostadsområden med hög status upplever större främlingskap mellan de boende än informanterna från myndigheter i bostadsområden med låg status. I de bostadsområden som kännetecknas av hög status är andelen utomeuropeiska invandrare lägre än genomsnittet för hela stadsregionen. Informanterna i bostadsområden som återkommande har kriterier för områden med hög status anger även att de har få invandrare i sina målgrupper. Detta gäller såväl vårdinrättningar som skolor.

”vi har i princip inga flyktingar det kan hända att vi får en kvotflyktingfamilj per år, men jag har inte varit här mer än tio år och jag vet att före -96 då så fick man ju flyktingar då från före detta Jugoslavien här då men de som stannade kvar här de är ju etablerade nu då” Informant vid vårdinrättning

Informanterna från områden med få invandrare upplever ett större främlingskap bland befolkningen än de informanter som kommer från bostadsområden med högre andel invandrare bland befolkningen.

För att öka integrationen bland de invandrade finns inte längre arbetsförmedlare som riktar sig speciellt mot invandrare. Tanken är att de invandrare arbetslösa skall komma till arbetsförmedlingen på samma villkor som alla andra. Ytterligare ett sätt att öka invandrares chanser att få arbete är anonymiserade ansökningshandlingar, något som arbetsförmedlingen förespråkade. Vid intervjun med arbetsförmedlingen var det invandrare som var i fokus gällande segregationsbegreppet. Invandrares arbetslöshet kunde inte av arbetsförmedlingen kopplas till något särskilt bostadsområde eller någon speciell boendeform. Intervjun gick mer i allmänna ordalag kring arbetsförmedlingens arbetssätt, invandrare och integration.

8. Den sammantagna bilden, en resultatsammanfattning

Sammanfattningsvis ser rangordningen mellan de olika bostadsområdena ut enligt tabell 9 på nästa uppslag. Det bostadsområde som har flest kriterier på högstatusområden finns toppen av tabellen och det bostadsområde som har flest kriterier på lågstatusområde längst ner i tabellen.

Dessa bostadsområden har utefter varje kriterium på boendesegregation rangordnats från nummer ett till nummer 17. De bostadsområden som står högst upp i tabellen har fått siffran ett och så vidare. Sedan har dessa tal lagts samman i ett poängsystem för varje bostadsområde. Lägre poäng betyder fler kriterier på hög status. Högre poäng betyder i sin tur fler kriterier på låg status. Slutligen har ett medelvärde räknats ut för alla bostadsområden i stadsregionen, var bostadsområden markerade med kursiv och fet stil ligger under detta medelvärde. De bostadsområden som inte är markerade med kursiv fet text har fler kriterier på hög status än genomsnittet i stadsregionen. Sammantaget betyder detta att bostadsområden som markerats med fet kursiv text har färre kriterier på hög status och fler kriterier på låg status sammanlagt än genomsnittet i stadsregionen. Den första kolumnen i tabellen anger faktiska skillnader mellan högstatusområden och lågstatusområden; demografiskt, socioekonomiskt och etniskt. Den andra kolumnen i tabellen påvisar hur befolkningen i de olika bostadsområdena upplever sitt bostadsområde i avseenden som rädsla att utsättas för brott och trygghet i skolan. Dessa skillnader kan sägas vara mer av diskursmässig karaktär eftersom det inte finns någon jämförande studie av huruvida dessa människor faktiskt har blivit utsatta för den typ av brottslighet de är rädda för. Snarare har det inte framkommit något vare sig i statistiskt material eller vid intervjuer med informanter som talar för att några bostadsområden är farligare än andra. Den sista kolumnen rangordnar bostadsområdena efter hur de har benämnts i termer av högstatusområden eller lågstatusområden av informanterna. Denna kolumn handlar om diskurser eftersom informanterna har talat värderande om olika bostadsområden utan att egentligen kunna redogöra för vilka faktorer som gör bostadsområdet till ett högstatusområde alternativt lågstatusområde. I detta fall har för varje bostadsområde räknats de gånger bostadsområdet benämns som högstatusområde alternativt lågstatusområde. Sedan har antalet gånger de benämnts summerats. På så vis följde tematiken densamma som vid rangordningen av kolumn ett och två.

Tabell 9. Rangordning av bostadsområden

Rangordning enligt demografiska, socioekonomiska och etniska indikatorer (offentlig statistik)	Rangordning enligt indikatorer från LUPP och trygghetsundersökningen (medborgarenkäter)	Rangordning enligt diskursiva indikatorer (intervjuer)
Lulsundet	Bergnäset	Bergnäset
Bergnäset	Bergviken	Centrum
Centrum	Centrum	Mjölkudden
Gammelstad	Östermalm	Skurholmen
Björkskatan	Gammelstad	Lerbäcken
Bergviken	Lövskatan	Lulsundet
Lerbäcken	Skurholmen	Lövskatan
Skurholmen	Svartön	Svartön
Östermalm	Örnnäset	Östermalm
<i>Lövskatan</i>	Mjölkudden	Bergviken
<i>Mjölkudden</i>	Notviken	Malmudden
<i>Svartön</i>	<i>Malmudden</i>	Gammelstad
<i>Malmudden</i>	<i>Björkskatan</i>	<i>Björkskatan</i>
<i>Örnnäset</i>	<i>Lulsundet</i>	<i>Notviken</i>
<i>Hertsön</i>	<i>Porsön</i>	<i>Porsön</i>
<i>Porsön</i>	<i>Hertsön</i>	<i>Örnnäset</i>
<i>Notviken</i>	<i>Lerbäcken</i>	<i>Hertsön</i>

Lulsundet, Centrum och Bergnäset har sammanlagt flest kriterier på att vara ett bostadsområde med hög status, medan Hertsön, Örnnäset, Porsön och Notviken sammanlagt har de flesta kännetecknen på att vara bostadsområden med låg status. Detta sammanfaller med de diskurser som framkommit. Några bostadsområden kan sägas ligga i mitten; informanterna har inte talat om dem och de utmärker sig inte när det gäller kriterier på låg- eller hög status. Den sammantagna bilden visar att det i Luleå bor grupper av hushåll med olika egenskaper geografiskt åtskilda från varandra, i bostadsområden med olika fysisk och social status. Denna åtskillnad av boende yttrar sig delvis demografiskt men främst etniskt och socioekonomiskt. Det har dock inte framkommit några fakta som stödjer att sociala problem och kriminalitet skulle vara ett större problem i något eller några bostadsområden. Däremot har det i diskurserna framkommit att befolkningen i lågstatusområden känner sig mer otrygga än befolkningen i högstatusområden samt att trivseln i skolan är lägre i lågstatusområden än i högstatusområden.

9. Diskussion

Syftet med uppsatsen har varit att undersöka om boendesegregation finns i Luleå. Boendesegregationen har eftersökts utifrån tre indikatorer: etniskt, socioekonomiskt och demografiskt. Utifrån indikatorerna har undersökningens två huvudfrågeställningar besvarats som handlade om finns en boendesegregation i Luleå och hur yttrar den sig i sådana fall.

Ett tydligt mönster kan urskiljas i såväl intervjuer som det statistiska materialet. Sammantaget kan det sägas att det finns bostadsområden som kan kännetecknas som lågstatusområden, både när det gäller det statistiska materialet och utifrån diskurserna. Likaså finns bostadsområden som kan betecknas som högstatusområden utifrån statistisk data och diskurser.

Det är återkommande samma bostadsområden som kännetecknas av låg status, framförallt omnämns Hertsön och Örnäset i stigmatiserande termer i diskurserna. Myndigheter och media får anses till en stor del ha bidragit till att stigmatisera lågstatusområdena. Genom stora rubriker vid händelser som exempelvis bränder i Hertsön kommer området att kopplas samman med kriminalitet, och brottslingar som ”mordbrännare”. Genom att myndigheter placerar exempelvis familjecentraler i bostadsområden som Örnäset kommer området och dess invånare att förknippas med sociala problem vilka skall motverkas av centralen. Social problematik torde då vara att det är människor med låg utbildning, låga inkomster, ensamstående föräldrar samt invandrare som utgör själva problemet endast genom dessa egenskaper. Eller att det är områden som har en hög andel invandrare. Tankesättet på vilket sätt vi människor väljer att problematisera socioekonomiska eller etniska aspekter är troligen inte något vi inte är medvetna om själva.

9.1 Demografi

9.1.1 Medelålder

De bostadsområden som kännetecknas av hög status har generellt äldre befolkning än genomsnittet i stadsregionen, även om den åldersmässiga skillnaden mellan de olika bostadsområdena är liten. Den äldre befolkningen har sannolikt högre inkomster än yngre

människor vilket medför att de har möjlighet att bosätta sig var boendekostnaderna är höga. Porsön har den absolut lägsta medelåldern, på 29 år, vilket kan förklaras av närheten till universitetet, på grund av detta väljer många studenter att bosätta sig i bostadsområdet. Porsön kännetecknas i övriga avseenden som ett lågstatusområde, men närheten till universitetet gör området unikt när det gäller stadsregionen i Luleå och det är möjligt att resultaten avseende Porsön inte är mätbara på samma villkor som de övriga bostadsområdena. I Porsön finns även en stor del akademiker, bland annat de anställda vid universitetet, vilka har höga utbildningar och höga medelinkomster. Detta är kännetecknande för högstatusområden.

9.1.2 Hushållsform

Ensamstående föräldrar är vanligare förekommande i bostadsområden med låg status. Parförhållanden förekommer dock såväl i låg- som högstatusområden. Detta diskuteras i kommande kapitel eftersom hushållsformen hänger samman med socioekonomiska faktorer.

9.2 Socioekonomi

9.2.1 Medelinkomst, andel förvärvsarbete och boendeform

Studien har inte mätt hur stora problemen inom ett bostadsområde är utan huruvida skillnader mellan olika bostadsområden förekommer. Det innebär att det i varje bostadsområde finns människor som är bärare av vad som kan betecknas sociala problem, såsom missbruk och kriminalitet. Däremot har det inte gått att påvisa några faktiska skillnader sinsemellan de bostadsområden som ingår i studien avseende sociala problem och kriminalitet.

Bostadsområdet Hertsön kan fungera som ett genomfartsområde för unga människor och inflyttare från andra orter eftersom det stora antalet tomma hyresrätter gör det lätt att få en bostad, trots kort tid i bostadskö. Detta märks socioekonomiskt eftersom människor med lägre utbildning och medelinkomster än genomsnittet i stadsregionen bor i Hertsön, Notviken, Porsön och Örnäset.

De bostadsområden som kan gå under benämningen högstatusområden är ofta otillgängliga för människor med låga inkomster. Även om det finns hyresrätter är hyrorna oftast dyra vilket innebär att människor med låga medelinkomster inte kan bosätta sig i dessa bostadsområden. Dessa hyresrätter har också längre kötider vilket innebär att det kan vara svårt att få en bostad, framförallt för unga och inflyttare i staden.

Lägst andel förvärvsarbete har Porsön, men också de bostadsområden som har hög andel hyresrätter och, av naturliga skäl låga medelinkomster. De som inte har ett förvärvsarbete har alltså svårt att få en bostad var bostadspriserna är höga. Det är också svårt för dessa människor att köpa sin egen bostad.

9.2.2 Situationen i skolor

Fler elever i bostadsområden med låg status saknade betyg i alla ämnen än genomsnittet för stadsregionen. Enligt vad som framkommit vid intervjuundersökningen har barn vars föräldrar saknar högre utbildning från exempelvis universitet eller högskola lägre stöd hemifrån när det gäller skolarbete och läxläsning. Detta kan indikera att familjen inte har samma vana att hjälpa till med läxläsning som familjer med högre utbildning. Det ingår inte, för att åter hänvisa till Bourdieu, i föräldrarnas habitus. Skolorna i lågstatusområden har större andel elever med invandrabakgrund än genomsnittet i stadsregionen. Enligt tidigare studier beror lägre skolresultat bland elever med invandrabakgrund på föräldrarnas lägre utbildning. Detta kan dock även bero på elevernas språkkunskaper i svenska. Detta har också informanterna framhållit. Tidigare forskning har visat att ju äldre eleverna har varit när de kommit till Sverige desto lägre har skolresultatet varit. Detta stöder tesen att språket kan vara en förutsättning för att klara målen i skolämnen, snarare än föräldrarnas utbildning. Vad som ytterligare stöder påståendet är det faktum att alla invandrare eller flyktingar som kommer till landet inte saknar högre utbildning. Skolelever med invandrabakgrund upplevdes dessutom av informanterna arbeta jämförelsevis hårt i skolan.

Skoleleverna i Östra skolan har lägre genomsnittligt meritvärde än genomsnittet i stadsregionen, även om skolan ligger i ett bostadsområde med hög status, det vill säga de flesta föräldrarna har hög utbildning och höga medelinkomster. Ingen av eleverna saknar dock betyg i alla ämnen, vilket medför att alla elever i skolan borde ha lägre betygsgenomsnitt i jämförelse med eleverna i Hertsöskolan och Örnässkolan. Vid Hertsöskolan och Örnässkolan, vilka båda ligger i bostadsområden med låg status är nämligen några elever inte godkända i något ämne. Dessa elever borde då minska det sammanlagda betygsgenomsnittet i skolan, vilket i sin tur skulle innebära att de flesta eleverna vid dessa skolor har högre genomsnittligt meritvärde än de flesta eleverna vid Östra skolan. Tunaskolan som ligger i ett lågstatusområde och dessutom har hög andel invandrare bland eleverna har högre genomsnittligt meritvärde än genomsnittet i stadsregionen. I Tunaskolan saknar en procent av eleverna betyg i alla ämnen,

detsamma som genomsnittet i stadsregionen. Således har varken det höga antalet invandrade skolelever och de elever vars föräldrar saknar högre utbildning påverkat skolans sammanlagda meritvärde negativt.

I Bergsskolan upplever fler elever än genomsnittet att rasism är ett problem i skolan. Bergsskolan har ett litet antal elever med invandrarbakgrund, liksom bostadsområdet Bergnäset i övrigt. Informanterna från bostadsområden med hög status upplevde större främlingskap bland befolkningen, exempelvis då Bergnäset. I högstatusområden var andelen invandrare liten, vilket kan innebära att mötet mellan olika nationaliteter, exempelvis svenskar och invandrare blir mer sällsynta. På så vis kan det också vara svårare för grupperna att lära känna varandra. Informanterna i bostadsområden med större andel invandrare än genomsnittet upplevde i lägre utsträckning att främlingskap var ett problem bland befolkningen. Detta kan bero på att mötet med invandrare sker oftare vilket innebär att svenskfödda och invandrare fortare lär känna varandra. De områden som kan betecknas som områden med låg status är i själva verket mer integrerade än de bostadsområden som kan sägas ha hög status. Högstatusområden har större inomområdessegregation än lågstatusområden. Eleverna själva angav att klimatet i skolan, såväl elever emellan, som mellan lärare och elever var sämre i lågstatusområden än elever vid skolor i högstatusområden.

9.2.3 Trygghet

Trygghetsundersökningen som Polismyndigheten låtit göra visar att befolkningen i lågstatusområden känner sig mer otrygga. Dock har Polismyndigheten en annan indelning av bostadsområden än Luleå kommun, varför resultatet kan bli missvisande. Bostadsområden med övriga kriterier på låg status har slagits samman med bostadsområden med kriterier på hög status, exempelvis Hertsön och Lerbäcken. Detta innebär att det inte är möjligt att klart säga var människorna är mest otrygga, utifrån uppsatsens indelning av bostadsområden. Eftersom människorna i bostadsområden med låg status känner sig otrygga kan detta möjligen förklaras med de diskurser som finns om respektive bostadsområde. Eftersom området framställs som ett problemområde har befolkningen anledning att tro att bostadsområdet är farligt. Varken polisen eller socialförvaltningen kan dock säga att det förekommer mer brottslighet eller omhändertaganden i ett bostadsområde än ett annat. Detta tyder på att det är områdets rykte och status som bestämmer befolkningens upplevelse av trygghet i det egna bostadsområdet. Detsamma kan vara fallet vid elevernas upplevelser av trivsel i skolorna.

Skolans rykte kan avgöra hur eleverna skattar sin trivsel i skolan. Bland befolkningen i bostadsområden med hög andel invandrare är främlingskapet mindre än i bostadsområden med låg andel invandrare bland befolkningen. Eftersom invandrare oftast hänvisas till bostadsområden med låg status, kommer antagligen främlingskapet att bibehållas i bostadsområden med hög status, då andelen invandrare är liten.

9.3 Etnicitet

Fenomenet "the white flight" kan också sägas återfinnas i exempelvis Hertsön och Notviken, i takt med att flyktingar återkommande placeras i dessa bostadsområden. Detta tycks få till följd att den svenska befolkningen flyttar ut från bostadsområdet och allt färre svenskfödda har flyttat in. Exempelvis talar det stora antalet tomma hyresrätter för "the white flight". Även om flyktingar som fått uppehållstillstånd placeras i olika bostadsområden för att öka integrationen blir effekten att flyktingarna segregeras eftersom det alterneras mellan ett fåtal bostadsområden, vilka alla även demografiskt och socioekonomiskt har låg status. De bostadsområden var flyktingarna får bostad är bostadsområden med låg status; exempelvis Hertsön, Notviken, Porsön och Örnäset. Även om avsikten är att integrera blir följden segregation eftersom fördelningen inte sker i hela stadsregionen. För flyktingar kan det vara svårt att få en bostad i områden med hög status därför att de inte har hunnit få långa kötider. Eventuella svårigheter att integreras på arbetsmarknaden kan bidra till att inkomsten inte är tillräckligt hög för att köpa en äganderätt eller bosätta sig i en hyresrätt med högre hyra. Här blir inomområdessegregationen i Bergnäset synlig. Bergnäset består av en välbeställd befolkning med höga medelinkomster och bostadspriser. Däremot finns ett hyreshusområde var det fåtal flyktingar som placeras i bostadsområdet får sin bostad. Förutom flyktingar är det inte heller ovanligt att ensamstående föräldrar och människor vilka sägs ha missbruks- och psykiska problem bor. Dessa människor ses mer som belastningar för de myndigheter vilka ingår i studien än den övriga befolkningen. Däremot kan problem som missbruk och våld inom familjen vara svårare att komma åt bland den rikare befolkningen, eftersom sådana problem i dessa fall är mindre synlig och mer väl fördold.

9.4 Strukturell diskriminering

De människor som bor i bostadsområden med låg status ses som bärare av sociala problem. Ensamstående föräldrar, lågutbildade och låginkomsttagare, arbetslösa och invandrare. Detta innebär att också bostadsområdet blir ett problemområde. Omvänt kan sägas att ett

bostadsområde får låg status på grund av de människor som befolkar området. Detta blir tydligt i samband med inområdessegregation. Bostadsområden som i övrigt kännetecknas av kriterier på hög status kan ha enstaka gator vilka ses som lågstatusområden, exempelvis som i fallet Bergnäset. Människorna som bor i bostadsområden med hög status blir synonyma med det bättre området, liksom människorna i lågstatusområdena blir bärare av de problem som detta område brottas med eller vice versa. De bostadsområdena som kan sägas kännetecknas av låg status kopplades oftast samman med negativa karaktäristika och tvärtom, de bostadsområden som kan sägas kännetecknas av hög status beskrevs oftare i positiva ordalag. Informanter i bostadsområden med låg status känner behov av att urskulda att de valt att arbeta eller bo i dessa områden. Det negativa som framförs om områden uttrycks inte av någon som själv har anknytning till området, det vill säga informanterna som arbetar i lågstatusområden har inte mer negativt att säga om "sitt" område, än informanter som arbetar i högstatusområden.

Högstatusområdet framställdes som lågstatusområdenas motsatser och det var inte ovanligt att informanterna i högstatusområden gjorde jämförelser med dessa lågstatusområden. Detta kan kopplas till den socialpsykologiska utgångspunkten; genom att definiera grupper av människor som våra egna, mindre positiva motsatser kommer vi människor automatiskt att framstå som något positivt. De människor som har makten att definiera norm och avvikare är i enlighet med Bourdieus resonemang högre samhällsklasser. Detta har också framgått i studien, var människor i högstatusområden, det vill säga välutbildade, höginkomsttagare samt människor med ett högt materiellt välstånd, ses som normen. Dessa människor har dessutom ofta positioner i samhället vilket innebär att de även yrkesmässigt står i maktposition i förhållande till lägre samhällsklasser, vilka oftast återfinns i lågstatusområden. De boende i lågstatusområden, det vill säga ensamstående föräldrar, ofta med lägre utbildning, låginkomsttagare, psykiskt sjuka, missbrukare samt invandrare med utomnordisk bakgrund, blir då avvikare i förhållande till det normgivande samhället. Det har inte framkommit vare sig genom det statistiska materialet eller genom intervjuer att det förekommer mer brottslighet eller fler omhändertaganden enligt socialtjänstlagen eller annan speciallagstiftning i något bostadsområde. Inte heller återfinns fler dömda brottslingar i något bostadsområde, vilket skulle kunna indikera sociala problem. Det kan med denna utgångspunkt således konstateras att segregationen i sig inte är problemet, det är hur samhället väljer att se på de människor som bor i områden med låg status. Människorna i bostadsområden med hög status tycks

automatiskt vara hederligare än människor i områden med låg status, trots att inga empiriska belägg för detta lyftes fram. Istället beskrivs dessa bostadsområden utifrån befolkningens höga materiella standard och bostadsområdets fina omgivning.

Ensamstående föräldrar och föräldrar med lägre utbildning har till följd av detta, oftast låga medelinkomster. Det innebär i sin tur att föräldrarna inte har möjligheter att förse sina barn med samma materiella standard som föräldrar som lever i parrelationer och har höga medelinkomster, som framförallt högutbildade har. De materiella skillnaderna blir i sig ett problem då barnen redan här selekteras; några följer normen medan andra blir avvikare. Det materiella blir ett sätt att markera skillnader mellan ”vi och dem”.

Bilden av människor som norm och avvikare blir också synlig vid inomområdessegregation. De psykiskt sjuka, missbrukare och invandrare med utomnordisk bakgrund, framförallt flyktingar, som är bosatta i bostadsområden som kännetecknas av hög status framställs av informanterna som något av främlingar i dessa områden. Dels uppger informanterna i de områdena med låg status att de upplever större främlingskap mellan de boende, än informanterna i bostadsområden som kännetecknas av låg status. Dels märks detta genom de diskurser som framkommit. Mänskliga egenskaper som kan återfinnas i alla samhällsklasser och befolkningsgrupper problematiseras när det gäller de bostadsområden som kännetecknas av hög status. Då flyktingar vill komma i kontakt med en myndighet kan nämnas som exempel. Vid problem som uppstår där barn med invandrarbakgrund är inblandade finns en tendens att se problemen som en följd av invandrarskapet, inte som ett problem som är vanligt bland barn i allmänhet, även svenska. Problembilden förskjuts.

Sammantaget kan följderna sägas bli att människor som har makt att definiera gott och ont i kombination med människans behov av att markera skillnader och hävda sig själva, blir att de som inte har högt habitus, eller symboliskt kapital förefaller vara avvikare, ”onormala”, motsatsen till dem som definierar och följer normen. Detta kan förklara varför vissa bostadsområden tampas med sämre rykten, trots att undersökningen visar att det inte finns några skillnader, förutom socioekonomiska mellan olika bostadsområden. Det vill säga sådana skillnader som skulle kunna sägas indikera sociala problem och på så sätt vara ett problem såväl för samhället som för de enskilda individerna kan inte empiriskt beläggas. Varken brottsligheten, antalet dömda brottslingar eller tvångsomhändertaganden enligt

socialtjänstlagen eller annan speciallagstiftning är, som konstaterats tidigare, högre i något bostadsområde enligt de hörda informanterna. Segregationen kan dock sedan i sin tur få negativa konsekvenser för de boende i bostadsområden med låg status. De har inte samma möjligheter som människor ur högre samhällsklasser att nå vad som anses vara högre habitus vilket innebär att de kommer att betraktas – och behandlas som avvikare av samhället, som exempelvis myndigheter. Detta påverkar också människornas självbild och självkänsla. Fenomenet boendesegregation existerar fortfarande och utbreder sig i Sverige trots rapporter, undersökningar och utredningar som påtalar risker med boendesegregation. Segregation kan således ses som en följd av strukturer i samhället som utesluter människor och trots åtgärder som skall förhindra segregation och underlätta integration tycks de processer som segregerar människor ändå starkare än de som integrerar dem. Åtgärder som exempelvis familjecentraler kan, som Kamali och Jonsdotter med flera påpekar, förstärka bilden av att de människor som bor i ett visst bostadsområde är bärare av vad som betecknas sociala problem. Detta kommer på så sätt ytterligare att stigmatisera befolkningen i dessa bostadsområden och cementera bilden av problemområden. Att upprätta en familjecentral i Örnäset för de boende där och i Hertsön kommer alltså att befästa uppfattningen om att dessa bostadsområden har stor social problematik. Observera att behovet av en familjecentral finns, men att det dock inte finns belägg för att behovet skulle vara större i bostadsområdena Örnäset och Hertsön än i de övriga bostadsområdena. Detta påstående får stöd av det faktum att familjecentralens upptagningsområde har kommit att bli hela stadsregionen samt att de besökande är bosatta i alla stadsdelar.

9.5 Konsekvenser av boendesegregation i en medelstor stad som Luleå

En grad av boendesegregation kan urskiljas i Luleå, där bostadsområden vars befolkning bland annat har hög utbildning och höga medelinkomster bor i områden med hög status, exempelvis i form av goda rykten och hög materiell standard. Ensamstående föräldrar, lågutbildade och låginkomsttagare samt invandrare med utomnordisk bakgrund bor i vad som kan kallas lågstatusområden. Dessa bostadsområden har ett sämre rykte än högstatusområden och befolkningen i dessa bostadsområden har inte samma möjligheter att uppnå högt materiellt välstånd likt befolkningen i högstatusområden. Dessa skillnader kommer antagligen att bli tydligare, med tanke på att det i Luleå byggs nya bostäder med höga boendekostnader. Gentrifiering uttrycker förhållandet att människor med större ekonomiska resurser, främst flyttar in i nedslitna arbetarklassområden. Detta förekommer i Luleå i bostadsområdet Svartön.

De boende i området med lägre medelinkomster har då inte möjlighet att bo kvar i området, eftersom boendekostnader antagligen kommer att stiga. Det är också möjligt att låginkomsttagare inte kommer att ha råd att flytta till detta bostadsområde fortsättningsvis. Med ett bostadsområdes höjda status följer ofta ökad service som exempelvis utbud av sjukvård och barnomsorg. Även infrastruktur som vägar och grönområden, belysning och barnvänlighet följer med bostadsområdets ökade status.

Skillnader mellan bostadsområden kommer också att bli tydligare eftersom de flyktingar som kommer till Luleå fördelas lägenheter i ett fåtal bostadsområden. Detta får således till följd att bostadsområden som har många invandrare bland befolkningen kommer att få än högre andel medan bostadsområden med låg andel invandrare bland befolkningen kommer att fortsätta ha låg andel. Detta skulle inte vara ett problem om inte främlingskapet inom bostadsområden med låg andel invandrare vore högre än inom bostadsområden med hög andel invandrare. Skolor som har ett upptagningsområde som sträcker sig över flera bostadsområden är mer integrerade än skolor som har ett mindre upptagningsområde. Faran ligger i att även skolor som finns i stigmatiserade områden får stämpeln dåliga skolor, trots att detta inte nödvändigtvis är fallet. I Sveriges storstäder finns skolor som profilerar sig som ”invandrar fattiga” för att locka elever till skolan. Det finns en risk att detta också sker i Luleå, i takt med att skolelever mer ses som kunder och skolorna kommer att konkurrera med varandra om elevunderlaget. Avståndet mellan de elever som går i skolor med låg respektive hög status växer och i slutändan växer till ett ”vi och dem” förhållande. Därigenom finns risken att bostadsområdets status kommer att vidmakthållas, förutom i de fall där gentifiering förekommer. Liksom bostadsområdets status kommer att vidmakthållas kommer också lägre samhällsklassers lägre status att vidmakthållas i förhållande till det normbildande samhället. Det sociala nätverket kan också ha betydelse för människors möjligheter att bryta eventuell segregation. Utan kontakter i andra bostadsområden och utan möjligheter att få ett mer välbetalt arbete kan steget vara långt att flytta från det sociala nätverk människor befinner sig i.

Källförteckning

Litteratur

- Andersson E, Borgegård L-E, Fransson U, (2001) i Magnusson L, (red) *Den delade staden* Författarna & Boréa bokförlag
- Andersson R, (2001) i Magnusson L, (red) *Den delade staden* Författarna & Boréa bokförlag
- Angelöw B, Jonsson T, (2000) *Introduktion till socialpsykologi* Lund: Studentlitteratur
- Boglund A, Eliaeson S, Månson P, (1995) *Kapital, rationalitet och social sammanhållning* Rabén prisma
- Bohlin A, (2005) *Offentlighetsprincipen* Norstedts Juridik
- Brante T, Fast E, (1982) *Termer i sociologi* Liber förlag
- Broadly, D (1998) *Kulturens fält* Göteborg: Daidalos
- Bunar N, (2001) *Skolan mitt i förorten, fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism* Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposium
- Boverket (2004) *Integration och segregation i boendet – begrepp och indikatorer* Boverket
- Boverket (2005) *En hel stad om lokala insatsers betydelse för integration i boendet* Boverket
- Callewaert S, (1999) i Andersen H, Kaspersen L-B, (red) *Klassisk och modern samhällsteori* Lund: Studentlitteratur
- Ejvegård R, (2003) *Vetenskaplig metod* Lund: Studentlitteratur
- Luleå kommun 2005-06-12 *Områdesbeskrivning*
- Meeuwisse A, Swärd H, (2002) *Perspektiv på sociala problem* Natur och kultur
- Molina I, (2001) i Magnusson L, (red) *Den delade staden* Författarna och Boréa bokförlag
- Olsson Hort S E, (1992) *Segregation – ett svenskt dilemma?* Norstedts tryckeri
- Rikspolisstyrelsen, (2006) *Polisens trygghetsundersökning i Norrbottens län polisområde Luleå 2006* Rikspolisstyrelsen
- Rask P, (1992) *Staden bortom staden* Black Island Books
- Sernhede O, (2002) *Alienation is my nation* (Ordfront förlag)
- SOU (1990:20) *Storstadsutredningen välfärd och segregation i storstadsregionerna* Allmänna förlaget
- Starrin B, Larsson G, Dahlgren L, Styrborn S, (1991) *Från upptäckt till presentation* Lund: Studentlitteratur
- Sveriges rikets lag, *Socialtjänstlagen*, Lag 2001:453
- Westin C, m.fl. (2002) *Mångfald, integration, rasism och andra ord* Socialstyrelsen SOS 1999:6 Elanders Gotab, Stockholm

Öhlund T, (1997) *Normaliseringspraktiker i det moderna samhället* Institutionen för socialt arbete, Umeå universitet

Internet

Internet 2006 04 06 www.ne.se

Internet 2006 04 24 www.asa.gylf.se/index.php?page=2&text=8

Internet 2006 10 09

http://alcazar.skolverket.se/reports/rwservlet?gr9betyg_nyckel_v22005+&230...

Internet 2006 11 17 <http://www.regeringen.se/sb/d/1487/a/12528;jsessionid=azecFJEJMVk>

Internet 2006 11 23 http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=132029

Internet 1, 2006 11 24

<http://www.lulebo.se/docs/omrBostadsomradeskarta.aspx?typ=omrade&omrade=Hertson>

Internet 2, 2006 11 24

<http://www.lulea.se/forinvanare/barnochfamilj/motesplatser/familjecentratvaxhuset.4.6ebed23a109d954a359800025784.html>

Internet 1, 2007 01 29 <http://www.mkc.botkyrka.se/utbildn/goteborg/goteborgandersson.PDF>

Internet 2, 2007 01 29

http://www.varbostad.se/ArticlePages/200605/15/20060515152828_vb971/20060515152828_vb971.dbp.asp

Internet 2007 05 07 <http://www.nsd.se/artikel.aspx?artid=32138&cat=4&pageIndex=0>

Övriga källor

Sveriges television 2006-01-23 *Nordnytt*